

Q. P. F. Q. I. D. T. O. M.

ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ

Sive,

DISSERTATIO PHILOSOPHICA,
DE

VERA NOTI-
TIA SUI,

Quam,

auditu Amplisf. Facultatis Philosophicæ,

In inclyto ad Auram Athenæo,

Sub MODERAMINE,

Amplisfimi Viri ac Domini,

DN. M. JOH. BERNH.

M U N S T E R I

Phil. Pract. & Hist. Prof. Reg. & Ord.

Èa, qua par est, modest. à,

Candidæ Candidorum Censuræ, per Gratiam

Divinam, sistere decrevit,

GUSTAVUS M. BRODZENIUS,

Helsingf. Nyl.

Ad diem Sept. A. XE. 5270 vias 1699.

In Auditorio Maximo.

ΑΒΟΞ, Impr. apud J. L. Wallium.

*In Rempublicam fide, Auctoritate, Aequitate,
Amplissimis, Conspicuis,*

DN. JOHANNI LAURENZI/
Civitatis Helsingforsensis Justitiario Con-
sultissimo.

DN. ARVIDO Carlstedt/ Re-
gionum Nylandensium & Eastwassensium
Quæstori fidelissimo.

DN. JOHANNI Arckenholdz/ Vecti-
galium minorum, indicta Civitate, Inspector
exquissitissimo, nec non Curiz ibidem Secre-
tario dexterrimo.

DN. TORSTANO Burgman/
Dicti Judicii pariter Adlitori æqui obser-
vantissimo.

DN. JOHANNI Hagert/ Territorii
Borgoënsis Prætori laudatissimo.

DN. PETRO Forsteen/ Prætori
pariter in Sæmæli vigilantissimo.

DN. HANS Burgman/ Mercatori
Civitatis Helsingforsensis spectabili,

DN. JOHANNI Kortman/
Negotiatori ibidem Commendatissimo.

PROMOTORIBUS, FAUTORIBUS, & AMICIS,
etatem colendis, su

FELICIA

RIS

*Prudentia, longoq; rerum usu, atq; experientia
Spectatissimisq; Dominis,*

DN. HANS GODE/ Nylan-
densium & Rajwastensium Camerario per-
multos annos adcuratissimo.

DN. GABRIELI Hinderfon/
Curia inferioris Helsingforsensis Præfidi
Justissimo.

DN. JOHANNI Burtz/
Curia superioris urbis nominatæ Adlectori
æqvissimo.

DN. ANDREÆ Kuder/
Legionis Equestris Chirurgus & Medico ex-
perientissimo.

DN. FRIDERICO Axelz/ Districtus
Raseburgensis Prætori attentissimo.

DN. MAGNO Forsteen/ Pecuniæ,
quæ de capitibus colligi solet, Commissa-
rio perindustrio.

DN. HANS Foss/ Negotiatori
ibidem pariter honoratissimo.

DN. PETRO Burgman/ Mercat-
tori etiam ibidem prudentissimo.

quovis pietatis & officiorum cultu
spiciendis, observandis,

FATAI

Fermissimum illud obligationis vinculum,
quo, insignia illa favoris ac benevolentiae
Vestrae, Promotores, Fautoresque optimi,
in me, inter alios, semper testimonia, Vobis
me tantopere adstrictum reddidere, ut nihil
usque adeo menti meae impressum, quam fla-
grantissimum desiderium, quocumque modo, a-
nimi mei, cuius officiorum cultui reciproco
dedicissimi, declarandi, sentiam, fateor sane
tanto majori impetu me eo impulisse, ut exiles
has ingenii mei primitias, ceu signa grati a-
nimi, debiteque observantiae, ac pietatis, Ve-
stris Amplissimis Conspicuis, Spectatissimisque
adscriberem nominibus, quanto certius mihi
persuasum habui, pium affectum, in exili licet
effectu, apud omnes cordatos, meliorem mereri
gratiam, vel sane excusationem, quam diu-
turnum in officio defungendo silentium; Si
ergo hoc meletema, quod heic tenuis & an-
gusta ingenii mei obtulerit suppellex, in de-
bite gratitudinis, pieque venerationis respec-
tam candidè exceptum, candidius interpreta-
turi fueritis, mihi proporro variorum vitæ
incommodorum crebris incursionibus quassato,
ut hætenus, ita etiam post hæc, vestrum sua-
vissimum favoris aperiundo sinum, inclutive-
stri beneficii memoriam, pariter cum ipso vitæ
progressu, constantissime producam,

Vestrorum Nominum

cultor assiduus

GUST: BRODZENIUS.

CANDIDE ET BENEVOLE LECTOR!

Tantum abest, C. L. ut inculto
hoc, ingenii mei, baud quid-
quam, maturiori literaturâ
subacti, factu, apud eos,
qui sublimiora studia, fido suo enutriunt
sinu, aliquem applausum sperare queam,
quin quoque, quod mihi ipsi ingratus aded
videatur, aut eum, nunquam, Tibi C. L.
stitissem, nisi Eorum auctoritas, quos
Mecenates colo, illud, apud me valuis-
set; siquidem, justâ institutâ mensurâ te-
nuitatis mee, ob argumenti presentis,
vel dignitatem, ab amplitudinem, vel di-
fficultatem, non potuerim non, in consilio,
nutabundus herere; illa enim, ratione ob-
jecti, tanta est, ut vel sagacissimos, ex
admiratione summa, in istud impulerit
effatum: nihil stupendum, nihil ma-
gnum nature parens produxit, quam
hominem; Et sane, quid aliud inculcat,
magnificus ille, inter tot tantaque sapi-

entia divina, splendidissima documenta,
 cuilibet nostrum, a sapientissimis mor-
 talium, impositus titulus Microcosmi?
 istam, quidvis videt, non intra Physicæ so-
 lius subsistere limites, sed & per spatio-
 sissimos, Philosophiæ Moralæ, semet dif-
 fundere campos; & hæc porro, prioribus
 vere æqualis, cum semper natura parem
 cum virtute conjunxerit difficultatem;
 quamobrem, spem unicam, in Tua, C. L.
 collocatam habui benignitate, nec non
 necessitate tractanda materiæ (quæ huma-
 na nostra vita deesse nunquam potest)
 ut hæc qualescunq; ingenii mei, non tan-
 tum in varia interim distracti, sed &
 suo duce, cujus vestigiis directe inherere
 posset, destituti, primitias, æquanimita-
 tis Tuæ, C. L. offerrem censuræ; & sub
 ista quidē methodi atq; processus forma, ut,
 ab introitu Discursus, nec non auctoritate
 sententiæ: γράφει σαφῶς, capite primo
 propositus; in cap. 2. ad ὀνομαστολογία
 & πρᾶξιολογίαν descenderem; quam
 per totum deinceps continuavi discursum;
 scilicet, in cap. 3. exponendo, imprimis di-

3
dissionem objecti & originem nostri; cui
subjungebam cap. 4. tradens, brevissime,
anima nostrae indolem, cum suis faculta-
tibus precipuis, earumq; dotibus, nec non
cap. 5. corporis pariter nostri qualemcunq;
exhibens οὐκ ἀλλοτρίαν, ut & cap. 6. affe-
ctuum & sensuum proponens delineationem;
hiscē jam recensitis, addidi in cap. 7. offi-
cia adversus nosmet ipsos praestanda, tam
in praecisione, ad certum statum, quam
determinatione, ad statum Politicum; do-
nec tandem in cap. 8. obligationes, qui-
bus adstringimur, & adversus DEUM,
& proximum, idque, non tantum quae
eas, quas ex similitudine naturae, pro-
ximo debemus, sed & illas, quae ex in-
stituto humano, aut certo statu nobis
impositae sunt, rudi penicillo simplicis-
sime exposuerim. In quibus omnibus de-
lineandis, si contigerit, Tuo, C. L. oc-
currere judicio, aliquid, minus probabi-
le, tui sit candoris, illud in meliorem
interpretari partem, cum, ut homines
sumus, ita quoque humani alienum ni-
hil a nobis reputare debeamus.

DEO

DEO DUCE!
CAPUT. I.

§. I.

Quamvis vita hæc humana, in quam, propria mortalium culpa ipsos conjecit, per transgressionem mandati Divini, primo incuitu, ut mera appareat miseria, cum nemini non pateat, qualem vitam nobis natura promississe videatur, quæ primum nascentium omen, fletum esse voluit (a): Tamen, dum adjustam quoque judici expendimus lancem, benignitatem Creatoris ineffabilem, quâ, haud solum Legem, tot occurrentis malis, parem, generi indidit humano, non in spuriam quadam utilitate (ß), nec nudo consensu

A

ali-

(a) Seneca in cons. ad polyb. c. 23. (ß) Sic Carnead. apud Horat: Serm: l. 1. Sat: 3. Hug. Grot: in Proleg: ad Lib. de J. B. & P. vid. quoque quæ contra hanc sententiam disputat. August: de Doct: Christ: lib: 3. c. 14. Henr: Henning: observat. ad proleg. Grot: de. J.B. & P. p. m. 24. Lactant: l. 5. Inst. cap. 16. Job. Henr. Bæcl. in prol. Grot. p. m. 44.

aliquo gentium (γ), sed intimâ consci-
 entia naturæ suæ, putâ, à priori, positam,
 Verum etiam, tantis atque tot hominem
 instruxit dotibus, ut ex genuino earum
 usu, vivam felicitatis suæ scaturiginem ha-
 bere posset, non possumus non, in Ar-
 chitecti illius Sapientissimi, Benignissimi-
 que laudes, veneratione temperatas, ef-
 fundi. Illam, ergo, benignitatis Divinæ,
 in natura cujuslibet nostrum, declaratæ,
 magnitudinem, cum ex occasione præ-
 cepti, τὸ γυνῆσι σεαυτῶν, Templi Apolli-
 nis Delphico (quod ab Agamede & Tro-
 phonio extractum putatur (δ) aureis o-
 lim literis insculpti, mihi proposuerim
 contemplandam, è re censeo esse, pau-
 cis quoque, dicti illius auctoritatem,
 multum inter doctos vexatam, sequenti-
 bus proponere paragraphis.

§. II.

Sed, si unquam solida ingenia, inve-
 stigatio detorsit eorum, quæ vetustas
 adeo, aut fabularum involucris, aut a-
 liis antiquitatis tenebris, immerfit, ut ni-
 hil

(γ) Hug. Grot. cit. loco addatur & Henn:
 obs. ad. eundem locum (δ) Cic. l. 1. Tu-
 scul. Quest. c. 47.

hil, fere, præter nomina superflint, id ipsum, sane, circa hujus præcepti, *γνώθι σεαυτόν*, auctoritatis expositionem, con-
 sigisse, haud immerito pronunciare pos-
 sum; siquidem, vetustæ quoque simpli-
 citati, licet aureum hoc dictum, ad ad-
 mirationem usque, celebre fuerit, indica-
 re, tamen, velle, quo tempore & quo Aucto-
 re, illud, in lucem prodierit, difficultatem,
 adgravante arcanâ quâdam obscuritatis ra-
 tione, non aliud esset, quam nodum sol-
 vere Gordium, teste Prophyrio, apud Stob:
 (1). Hinc, itaque, alii, ab Homero, o-
 mnium Græcorum Scriptorum, qui hodiè
 extant, Clarissimo, & antiquitate, & inge-
 nio (2), hanc quoque Sententiam, tanquam
 ab ipsius eruditionis Oceano, mutuo sume-
 ptam, arbitrantur, apud quem, *Νεείοκ*, o-
 mnibus reliquis insultans, *Ajacem*, se
 præstantiorem declinando, *juxta versum*,

Αἶαντος δ' ἀλέεινε μάχην Τελαμονιάδαν,
 Ferrur, se ipsum nosce (3). Ovidius, au-
 tem, eandem ad *Pythagoram* refert, ci-
 tante Eram: Rot: (4). Aliorum, proporro,
 opinio est, hanc, habuisse aliquem ex
 Se-

(1) *Serm. 21.* (2) *Vellejus patenc: l. 1. c. 50.*

(3) *apud. Plutarch: Charsias incon viv.*

2. Sapiens: (4) Cent. Adæg. p. 506.

9

Septem Sapientibus Auctorem, ob convenientiam, cum eorum more Philosophandi, Sententiis argutis paucissimisq; verbis, tot tantasq; res comprehendentium, quarū explanationi, insignia volumina vitæ demum sufficere (i). Cæterum, quis ex istis nominatis 7. Sapientibus, verus & indubitatus fuerit, dictæ sententiæ, inventor, adhuc sub Judice lis est: Inter Biantis, etenim, sapienter dicta, ex Demetrio, recensetur, primum istud: se ipso inspecto ad agendum accingi oportet: sed Diog: Laerte. (x) hoc ἀπόφθεγμα Thaleti tribuit, Quem, amabilis Studiosum brevitatis, interroganti cuidam: τί ἐστὶ δύσκολον, narrat respondisse: τὸ ἐαυτὸν γινῶσκειν. Inter eos, qui Chiloni adscribunt id dictum, est Suidas & Plinius, qui inter, tria anathemata Chilonis, Templo Delphico consecrata, hujus primo meminisse (λ); pari modo Auson: dum Chilonem inducit, sic oritur: Spartanus ego sum Chilon, quæ tunc prodego, brevitate nota, quæ Lacones uerimur, commendans nostram: γινῶσκῃ σεαυτὸν, nosce te ipsum: Macrobi: autem (v) ab Apollio-

(i) Plurarch. in l. de dict. (x) in vet. 7. Sap.

(λ) lib. 7. (μ) in lud. 7. Sap. (v) Comment: ad Scip. semit: c. 9.

polline, istud præceptum arbitratur profectum, quando meminit, quærenti cuidam, *quo itinere ad felicitatem perveniret?* ob oraculo responsum esse: *si te ipsum cognoveris*; quem *Crasum* fuisse auctor est *Xenophon in Padiâ Cyri*, citat *Eras*: (ξ) *sic etiam legatis Romanorum, consulentibus medium, pacificè administrandi imperii, testatur, idem responsi datum esse*, Auctor tractatus omni *Hoffeswerner* *Sörtreer* (ο) lingua *Hispanica* primum editi, in *Svecanam*, ab *Erico Schrodero* vero postea translati.

§. III.

Sed dum quaecunque meum, his quoque subjungo, *judicium*, non quidem usque adeo, hoc dictum: *γνώθι σεαυτόν*, sicut nunc in Imperativo positum est, ipsi *Homero* audeo referre acceptum, siquidem, reliquis convivis, apud *Plutarchum* tacentibus, ille forte, magis *Charisæ* opinionem recitare, quam *stabilitate* videtur; quæ opinio, procul dubio, nata est, ex consuetudine *priscorum*, insignem in ijs ponentium voluptatem, quæ sub *virorum Prudentum* testimoniis, aut *Fabularum involucris*, ipsis proponebantur,

(ξ) *Cent: Adag. p. 50. (ο) p. 1206.*

etur, quibus, non aliter, quam occultis stimulis, ad honestatem allekti sunt (π) quantumvis non adeò diffitear, sententia hujus auctorem, quisquis tandem fuerit, occasione ab Homero accepta, id protulisse, cum certum, sit ex scriptis ejus, ansam, multis dogmatibus reliquorum sapientum, datam esse, juxta versum :

Aspice Maonidem, à quo, ceu fonte perenni,

Vatum Pieriis ora rigantur aquis.

Quod vero opinionem attinet istam, quæ facit Pythagoram apophthematis hujus auctorem, tum facile constat, eam, sine dubio, natam esse, ex usu, quem obtinuit, in schola Pythagoræorum; nam, quemadmodum, scopum Philosophiæ suæ voluerunt esse: ὁμοίωσιν Θεῶν, sic, nec aliud medium, ad istam perfectionem crediderunt, quam sui cognitionem, cum in neminem feliciter, vel in humanis, vel divinis rebus, versaturū sperarent, multo minus perventurum ad similitudinem divinam, nisi, qui didicerit, novisse, ante omnia, seipsum; quare, & illud vocarunt, πρῶτον μάθημα;

B

hoc

(ω) Max: Tyr: Serm: 29:

hoc, est quod, ante omnia *μαθηματικά* ;
ante omnes alias regulas, præcepta-
que, esset tenendum ; in hisce duobus
potissimum consistens : 1. observatione
bonorum, quorum cultura & amplifica-
tio, ad optimum & summum illud per-
fectionis fastigium enitenti, summe foret
cordi : 2. agnitione malorum, quibus quis-
que laboraret, ad quæ valida semper cogi-
tanda forent remedia, præprimis & u-
nice ex ipsa Philosophia (ρ) ; quam se-
cuti consuetudinem alii fuere, utpote Pla-
to, cujus Dialogus integer Alcibiades di-
ctus, cum non Republicæ solum, sed & cu-
juscunque magnæ rei administrandæ im-
parem docet, qui seipsum non noverat ;
sic & Stoici, Academici, atque Cynici,
quorum quemlibet si interrogaveris, quan-
do cœperit Philosophari ? respondebit :
ὅτι καταγνώσκων ἑμαυτῶν ἐρξάμεν (σ) ;
verùm quantumvis concesserim, primum
præcepti huius in Philosophiam, intro-
ductorem, Pythagoram fuisse, non ta-
men rotunde asserere possum, eum ejus-
dem fuisse inventorem ; siquidem nec de-
sunt

(ρ) B. m. D. Scheff : Phil : Ital : cap. 9.
p. m. 70. (σ) Stob : Ser : 21.

sunt auctoritates affirmantes, Pythagoram, hunc modum philosophandi, ab Indicis habuisse sapientibus; Remanet, ergo, sententia, fortè, maxime probabilis, quæ hoc præceptum, ad aliquem, ex septem sapientibus, refert: ubi mearum virium non est, liquidò pronunciare, quis ex illis, Dicti nominati, indubitatus existat auctor; cum scriptores, quorum fide, in ejusmodi rebus, mea nititur probatio, ex antea dictis, in tot, tantaque sententiarum divortia, abire notius est, quam quod notissimum; Neque tantum industriæ meæ tribuo, ut diversissimas Doctorum virorum opiniones, hic conciliare, mihi præsumam; illud, interim tamen, stat ratum & statum, quod *Templo Delphico* fuerit inscriptum, omnibus, in eo, unanimi conspirantibus consensu. Cæterum, licet ad *Apollinem Pychium*, sæpius referatur, id tamen non eo modo capiendum censeo, ac si ipse primus ejus extiterit quasi parens, siquidem & *Plato in Charmide* testatur, id, inter tria ista apophthegmata, maxime celebrata sapientum, etiam foribus templi Delphici inscriptum, secundum morem, a multis retro secu-

lis, usu receptum, donis, templa Deum colere, tanquam digna Deo viserentur, Imo & Cic. (τ) manifeste comprobatur, illud, propterea Apollini, assignatum, quod majus videretur, quam ab homine profectum; idq; ob brevitatem, duobus verbis, tot tantaque comprehendentem, quæ, non modo ad vitam hanc honeste atque modeste transigendam, sed quoque ad humanæ naturæ cognitionem, & æstimationem, viam pandere visa fuere: cui addi potest, alia quoque ratio quam prius arcanam nominavi, scilicet, non obscure, id propterea factum censeo, ut auditores, quibus hoc præceptum est inculcatum, auctoritate, ejus tanto facilius moverentur, ad veram sui æstimationem, ex qua credita est, omnis felicitas oriri, quanto magis, non solum extra controversiæ aleam positum erat, disciplinam, venerabili auctoritatis timore, vacuum, utpote tum, quando notum esset, præceptum a mortali homine originem traxisse, perperam adhiberi, sed & certo certius constabat, genus humanum, nulla re firmitus contineri, quam religioso Numinis metu, unde hoc effatum, adeò, peritos

&

(τ) lib. de leg.

& imperitos exosculatos fuisse, verum est, ut hoc solo responso, in rebus dubiis prolaro, quivis conticuerit, tanquam presentissimam, metuens, iræ Divinæ vindictam, si vel tantillum obmurmuraret.

CAP. II.

§. I.

His prælibatis, ratio instituti requirit, ut rem ipsam propius aggrediar, idq; primum a nominis explicatione, nam, ὄνομα ἐστὶ ὄργανον διδασκαλικὸν καὶ διαχειρικὸν τῆς ἐσίας (υ); constat vero, vocabulum Ἀυτογνωσίας, suas debere natales, pronomini: αὐτός, ἡ, ἐ, quod Latinis est, ipse, a, um, & verbo: γινώσκω, seu γινώσκω; quod Latinis cognosco, scio, existimo, judico, statuo; illud aliis creditur esse à γινῶ, unde in imper: γινῶθι; aliis à νοῶ, quomodo Eustathius, ex Heraclide, teste Scapula, tradit, à νοῶ, fieri νοῖσκω, & per Synæresin νῶσκω, additoque Æolice γ, γινώσκω, quia, & pro νοῶ, Æoles dicunt γνῶ, unde cum privat: α, ἀγνοῶ, ex γνῶσκω α: per reduplicationem fieri γγινώσκω, unde γνῶσις, -εως, & γνωσία, ας, ἡ, cognitio, νοητία, Arist.

(υ) Plato in Cratylo.

Arist. & aliis, item *Scientia, doctrina* & *sapientia*, apud Græcos Bibliorum interpretes, itidemque 1. Cor. 8. v. 1. & seq. *notitia* autem derivatur, à *nosco*, quod vicissim à *γινώσκω*. Synonyma vero habet, utpote, *notitiam, examen, exploratio-nem* &c. sui.

§. II.

Ambiguitatis verò, per varios, quos *ἀπορρογνώσια* fundit sensus, expositio fieri potest, vel *ratione diversi subjecti*, quomodo *ἀπορρογνώσια* est: vel *Divina*, quæ fit *per modum ineffabiliter simplicis visionis, in identitate omnimoda, absq; modo mensurandi semet* (Φ); nam cognitio DEI, respectu sui ipsius, & rerum creatarum, quas quoque per modum mensuræ cognoscit, multum inter sese differt, in illa enim locum habet, norma & normatum, mensura & mensuratum, in hac vero exulere debent, cum importent, realem distinctionem, quæ, inter essentiam divinam, & attributa, non admitti potest. Vel *Angelica*, qua se ipsos noverunt Angeli, ut, v. g. incorporeos, dependentes. Vel *Humana*, quam hic venamur; vel *Brutorum*, rationis ex-

pera

(Φ) Confer, B. m. D. Galov. Meth. divin. 342.

pertium; quâ suâs quoque noverunt
 Naturæ vires, sic v. g. Lepores suæ imbe-
 cillitatis conscios, latebras quaritare, &
 in fugam ferri proclives, Tauros autem,
 & cætera robusta animantia, nativi
 roboris fiducia, aut hostem intrepide
 expectare, aut etiam aggredi fortiter,
 videmus. Sed hæc notitia, magis di-
 sciplina quadam nature spontanea, aut,
 ut ita loquar, tabulis ab ipsa nativitate
 insculptis, quam usu & experientia
 constare creditur, monente Thomasio (X)
 Humana, autem, spectari poterit, (a) ratio-
 ne diversi principii in homine cognoscendi,
 quia, præterquam quod, multa nostri noti-
 tia, nobis sit congenita, ut principia prima
 v. g. notitia nostri, quod a nobis ipsis non
 extiterimus, sed abs Numine aliquo, quod
 propterea veneratione ac cultu prosequen-
 dum. Ulterius in homine censent Docti,
 duplicem inesse cognoscendi vim, quarum
 unam sensibus, alteram rationi seu intel-
 lectui, adscribunt; unde, duo quoque
 ἀποβῶντες genera, numerari posse arbi-
 tror; quarum alteram, cum animanti-
 bus brutis communem habemus, alterâ,
 tanquam propriâ, nobis, efferre nos possu-
 mus

(X) in lib. Prefat. & de notitia suis

mus supra pecudem. (β) *Ratione modi cognoscendi*, nam sicut, ea, quæ in nobis reperiuntur, aut *confuse & imperfecte* tantum percipimus, aut *clare & distincte* cognoscimus, sic *ἀνθυγνωσία*, dividi potest in *confusam, & distinctam*, aut *imperfectam, & perfectam*. (γ) *Ratione eorum, quæ nobis competunt*, quorum alia sunt *interna*; alia *externa*; illa *naturalia*, quæ corpori animæque naturâ, infixæ sunt, ut *extensio, intellectus*; hæc *acquisita*, quæ extrinsecus adveniunt; atque, cum aliena magis videantur, quàm illa, à *Fortuna* etiam nomen sortita inveniuntur, ut: *honor, gloria, nobilitas*.

§. III.

Est, verò, *ἀνθυγνωσίας* acceptio, præterea, vel *nimis lata*, prout totius mundi notitiam denotat, juxta illud Auctoris innominati, apud Phot: (ψ) τὸ γινῶναι ἑαυτὸν ἔδεν ἄλλο ἔστιν, ἢ τὴν τῆς σύμπαντος κόσμου φύσιν γινῶναι. Vel *στρίβλα*, quomodo significat modestiam, quæ in honoribus expetendis, media incedit viâ, inter ambitionem, animiq; abjectionē, vel *ἀδαquαια*
quæ

(ψ) *de vita Pythag.*

quæ hujus est loci: non tamen, *Theologicè*, ex verbo *DEI* revelato, spectata, prout *ἄπορροια* & notitia nostri est tanquam *demortuorum*, (ω) & in *captivitate peccati detentorum*, (α) Itaq; propterea æternæ damnationis subjectorum, nisi *DEUS* Pater ex *Infinità* suâ in genus humanum *misericiordiâ*, in *Justitiæ* suæ satisfactio- nem, ex *Universali* æternitatis suæ decreto, substituisset *meritum Christi* pariter *uni- versale*, quod nobis *fide* adplicandum so- lum est, cujus gratiâ quoque gratiosissi- me misit *Spiritum S. fidem* & in nobis in- choantem, cum ex nobis ipsis nihil quidquâ in *Divinis* valeamus (β), atq; simul *perfi- cientem*, perque *Sacramenta* obfignantem, nisi malitiose ei resistamus; sed *Philosophicè*, ex speculo, scilicet, *Naturæ*, sive verbo po- tentiæ *Divinæ*, quomodo, *Ἀπορροια* est *prudens exploratio*, suarum virium, à *Creatore* liberrime concessarum, indeque *orearum obligationum* & *officiorum*, ad *cujusvis agentis Rationalis*, & conse- quenter totius *vite humanæ* decorem, or- dinem, & *utilitatem*. Seu, Quod idem,

C

est

(ω) *Rom. 6. v. 2. 11.* (α) *Joh. 8. v. 34. Rom. 6. v. 16 17, 20: 2. Pet. 2. v. 19.* (β) *1. Cor. 2. v. 14. 2. Cor. 3. 5.*

est vera quaedam notitia sui, quâ homo quivis frugi, ex consideratione, cum sua essentia conditionisque, tum affectionum & officiorum, inde resultantium accurate decernit, quid sit, quid DEO, sibi & societati, prestare, quidve agere, aut omittere, debet, ad obtinendam in hac vita felicitatem. Cui quoque Cicero adstipulatur, inquam: (γ) Illud, γνῶθι σεαυτὸν, noli putare, ad arrogantiam minuendam, solum esse dictum, verum etiam, ut bona nostra norimus. Et alio loco: (δ) Intrandum est igitur in naturam, & penitus, quid ea postulet, pervidendum: aliter enim, nosmet ipsos nosse non possumus. & paucis interjectis: Cognitio autem haec est una, ut vim nostræ corporis animique norimus, sequamurque eam viam, quæ rebus ipsis perficiatur.

CAPUT. III.

§. I.

Cumque ex dictis innoscat, *objectum* γνῶσις esse duplex (pro ut scilicet, notitia nostri, aut nostram consuetudinem)

(γ) lib. 3. ad Q. Frat. ep. 6.

(δ) lib. 5. de finibus.

itutionem, & officia adversus nosmet ipsos considerat *absolute*, vel *respective* dicitur, quod in ordine ad alios sumus, quidque illis debeamus) *reale* nempe, unum, & *personale*; alterum, (enim vero, præterquam quod cuilibet vero sui æstimatori patet, se non sibi solum natum, verum etiam Creatori, & aliis hominibus multis nominibus esse obstrictum, etiam ipsa indigentia nostra, tam diversi objecti necessitatem, in nostri examine requirit; etenim, si unicuique, licitum esset suas actiones, ex propria notitia susceptas, dirigere unice in suam utilitatem, exclusis, DEO nostro Creatore, & Civitate, quâ, omnes homines, universalis cujusdam amoris vinculo inter se constringuntur, utique, non tantum, præsentissimum aliquod bellum foret omnium in omnes, quod tantum à natura abhorret humanâ, ut, ne brutis quidem, adeo absolute, tribui possit, sed & magis quam sacrilega audacia, modo quis in Creatoris blasphemiam, modo contemptum rueret, nunc vicissim, vitæ perturbosus, sibi ipsi violentas inferret manus, & nescio, quas, demum non incurreret, calamitum vices;) proinde in illius, puta *objecti*

realis considerationem descēsurus, non possum non, primo in nostram constitutionem, inquirere. §. II.

ET quemadmodum, nemini cordatio-
rum, vel ex elementis fidei Christia-
næ, ignotum plane esse potest, se, tam
animæ, quam corporis, ex quibus tota
nostra compages facta est, originem
DEO debere, quantumvis hodie eas par-
tes, mediante propagatione, vi primæ
benedictionis (1), per traducem à pa-
rantibus habeat, ut, in primordio rerum,
corpus ex gleba rubra formatum est, cui a-
nima immediata inspiratione indita fuit,
(2), (unde ab Hebræis nomen שָׁדַד, אִתְּדַד,
flavit, spiravit, sortita est); ita cuius
certum, se, ex parvis initus, in utero
materno formatum, scilicet; postquam
ex semine utriusque sexus, cui spiritus
inerat Directivus, ab ipso momento con-
ceptionis valde subtiles quasdam *fibræ*
primò, intra septimanam, forma produ-
xit, quæ, *venam* bifurcatam, subinde
umbilico fœtus junctam, ad uterum pro-
tendunt maternum, cujus *unus ramus*,
sedes est collecti *sanguinis*, unde den-
sari *hepatem*, credunt docti, *alter locus*
textura venarum aliarum, quamobrem
(1) Gen. 1. 28. v. 9. 1. (2) Gen. 2: 7. ○

omnes venas superioris partis, in *vena cava* tanquam trunco, terminari exploratum est; hæc porro venæ, quia earum mos est, sanguinem calidissimum attrahunt densare, carnes *cordis* substantiæ sunt satores, e cujus cavitatibus vicissim venæ erumpentes, conglobato sanguine, *pulmones* purantur generare; sed *pectoris*, & successive *brachiorum*, cum *cruribus*, causæ creduntur, *vena cordis magna* atque *hepatis cava*, & *aorta*, sed, crassa seminis portio *ossium* structurae discernitur, sicut vicissim pars subtilissima, ad quandam ablegatur cavitatem formandam, in quâ materia contineatur *cerebri*, unde *nervorum* præcipuorum illorum sensationis organorum, & motus origo; At, postquam, per *venam umbilicalem*, ex purissimo materno sanguine, cepimus, trahere alimenta, tum partes nostræ paulatim perfectæ & consolidatæ sunt, juxta versum:
Sex in lacte dies, ter sunt in sanguine terni,
Bis seni carnem, ter seni membra figurant,
 Unde quarto demum mense, ostentatis vitæ præludiis, decimo tandem, veletiam ante, & nonnunquam post, mundum dicimur intrare. (η)

CAP.

(η) Consule sis olim *Celeb. nunc B. m. D. A. Abrelii Contem. Mundi tract. Anobropol.*

CAP. IV.

S. I.

Explicationi nostræ originis, succedit jam partium nostrarum, ex quibus constituti sumus, contemplatio, in quâ, non possum non, primo in *Anima* quasi sinum excipi, de quâ, licet non pauci deprehendantur, parum decenter sentientes, qui, aut eandem vocarunt, cum *Empedocle*, *suffusum sanguinem*, aut cum *Aristoxeno*, *intentionem*, sive *qualitatem corporis*, aut *Varrone* & aliis, *subtile corpus, instar aëris* aut *ignis*, vel etiam, qui cum *Stoicorum* secta, *captivam quasi in corpore*, vel cum aliis *formam tantum assistentem*, esse voluerunt, nos *sole corpore homines esse, animum verò nomen inane contententes* (9): tamen solidioris ingenii viros, *animam spirituum finitum & incompletum verius vocasse*, in confesso est; enimvero, *veras edit spirituales operationes, quales: intelligere, velle, libere agere; affectionumque spiritualium omnium, tam positivarum, quales: simplicitas, intellectualitas, libertas arbitrii, quam negatis*

(9) Cic. l. 1. Tusc. Q.

varum, quales: *immutabilitas, indivisibi-*
litas, illocalitas & immortalitas, est
 subiectum; *finita* identidem est, tam in
perfectiōe, & duratiōe, quam presen-
tia & operatione; *incompleta* pariter,
 licet non *ratione modi essendi*, tamen
ratione modi subsistendi, ob naturalem
 ad corpus propensionem, cum quo *per-*
sonam constituere amat, (non tamen ta-
 lem, quales in S. S. T. occurrunt, per
essentię ejusdem indivisiōem & identi-
tatem; nam, quemadmodum *finiti ad in-*
finitum, nulla est proportio, ita inter *fi-*
niti & infiniti subsistentiam, neque eadem
specialis ratio datur, licet in generali
naturā personalitatis, quantum permit-
 tit *analogia attributionis*, longe emi-
 nentiori modo *personam naturę infi-*
nitę, quam finitę tribuens, convenient (1);
 verum, cum istud *formale* consideratio-
 nis, animam ad *Pneumaticam* ducat po-
 tius, tanquam in *statu preternaturali*
 constitutam, extra unionem cum corpo-
 re, proinde mihi eandem, sub eo *for-*
mali spectaturo, ut est corpori unita,
 occurrit frequentata satis descriptio ani-
 ma

(1) vide quę, de hac re disputat. B. m. Exell.
 D. Cal, in p. sp. Met. (sua Div. p. m. 95. & 127.

ma nostræ rationalis, quâ dicitur esse forma hominis, perquam est, intelligit & vult; etenim essentia subtilitate, cujus consecrarium est immortalitas, Anima omnes pervadens materiæ partes, eandem non contactu & diffusionem, sed ætuationem, quæ nihil aliud est, quam essentialis constitutio, ita informat, ut ex unione sua cum corpore fiat homo, unde clare patent officia ejus 3. constitutivum, nempe, distinctivum & divisivum, quibus additur 4. scilicet, operativum, quod enim dat esse, dat quoque operari.

§. II.

Sed, ceu constans est opinio, nullum ens creatum immediatum esse suarum actionum principium, sed per facultates operare, ita facultates, animæ nostræ solent tribui in genere tres, formaliter tantum inter se distinctæ, nempe vegetativa, quâ generamur, augemur, nutrimur, & vivimus; sensitiva, quâ objecta sensibilia cognoscimus, & locomovemur; & Rationalis, cujus beneficio operationes edimus humanas, per excellentiam sic dictas, quarum tamen duas priores, ita animæ tribui velim, ut agenti digniori, nam easdem
non

non minus à corpore simul fieri infra patebit, *primam*, rationi non nisi indirecte parere asserunt docti, *secundam* vero pariter affirmant quodammodo parere, quare nonnullis *rationalis per participationem* audit; *tertia* vero, quia ipsam habet rationem, vocatur *rationalis per essentiam*, ministras habens, *potentias primarias: intellectum & voluntatem; secundarias vero: risum & sermonem*. Dixi, illas esse facultates, tantum concipiendi modo, sive formaliter distinctas inter se, nam assercionem, quæ docet existentiam in homine trium realiter distinctarum animarum, meritò rejiciendam censeo, utpote contrariam, cum Sanæ Philosophiæ, propter inde sequentem triplicem vitam & mortem; (x) cum orthodoxæ Theologiæ, quia, ob realem uniformitatem & exactam convenientiam humanæ Christi naturæ cum nostrâ, præciso tantum peccato, concessa ista hypothesis, necessario sequeretur, aut reliquas animas, in triduo mortis, quo separata erat anima rationalis Christi a corpore, in eodem corpore mansisse, unde Christus vere non fuisset mortuus, sed vixisset vita vegetativa

D

& sen-

(x) B. Sperling. *Anthropol.* p. m. 98.

& sensitiva, aut evanuisse eadem, propter impotentiam earū existendi ultra unionem, atq; sic humana Christi natura in cælum exaltata, aut diversa esset ab ea, quæ erat in terris, aut ad minimum imperfecta, quæ singula absurda. (λ)

§. III.

Cæterum, ut *cogitationes*, sunt, maxima illa præstantiæ nostræ præ brutis indicia, sic in earundem fontem primum, jam jam inquirendum esse, ratio instituti suadet, quem faciunt Eruditi ipsum *intellectum*, eam sc: animæ potentiam, quæ absque *specie materiali*, objecta quælibet percipit, rationesque fere omnium entium, & eorum habitudinem intelligit, beneficio *Idearum*, à se formatarum, quæ nihil aliud sunt, quam res cogitatae, in quantum habent esse objectivum in intellectu (μ). Has autem ideas, pro comperto est, esse, vel (a) *Adventicias*, utpote, quæ vel immediata inspiratione Divinâ, vel Angelica, aut per sensus sunt oræ; vel (b) *ficticias*, quas mens fingit, sive sine fun-
damen-

(λ) vide Excell. D. Mejeri Pneum: p. m. 846. (μ) B. D. Achrelius in tract. de Anthropol. p: 354

damento in rebus, non quidem omnimode etiam qua partes, tale enim fundamentum omne fictum requirit, sed qua totum, quo carent, tanquam supponendo, aut cui per proportionem respondeant, ut, cum in *Chimera*, *Cerberodis*, hinc inde, in naturâ partes assumptæ, contra Naturæ cursum disponuntur in mente, ejusque operâ ununtur; sive, *cum fundamento in rebus*, idque, tam *ratione modi intelligendi imperfecti*, qualis est idea relationis fictitiæ; quam *ratione rei*, cui tribuitur, *per non repugnantiam*, qualis idea negationis, aut privationis, *non quæ negant & privant, sed in quantum concipiuntur per modum alicujus positivi* (v); vel (c) *innatas*, quæ potentiam cogitandi à primâ statim infantia comitantes, menti habitualiter inhærent, Græcis dictæ: *κοινὰ ἔννοιαι*, item *ἀξιώματα, προλήψεις*; Latinis vero: *principia prima, immutabilia*, cum, à *bonitate, justitiâ & sapientia Divina* provenire, atque ejus *rectitudinis, sapientie & honestatis imaginem* referre credantur. Harum idearum

D 2

exc.

(v) Excell: D. Calov. in *Metaph. Divini*
p. general. p. m. 234.

existentiam, contra infultos earum ad-
 versarios, præter 1. *Sacrarum Pandectarum auctoritatem*, ut Rom. II. v. 14. 15.
 c. I. 18. 19. atque 2. *rationem*, ab ima-
 gine *Divinâ* in homine, quæ erat ha-
 bitus, desumptam, cujus, hæ, sunt rude-
 ra. (ubi tamen discernenda est, acce-
 ptio imaginis *stricta*, quæ vires mere spi-
 rituales, in egritatem, scilicet, sanctitatis
 & justitiæ complectitur, cujus jam in hoc
 statu initium, est renovatio nim: per S. S.
 (ξ), complementum autem in vita futura
 (o); à *latâ* ejus significatione, quæ qualem-
 cunque veritatis notitiam & propensionem
 ad honestatem notat; illo modo Orthodoxi
 Theologi statuunt imaginem DEI penitus
 destructam in nobis, hoc verò sensu, reli-
 quias quasdam pristinæ integritatis super-
 esse credunt, utpote externam tantum dis-
 ciplinam, ad hoc Hemisphærium inferius
 alligatam, respicientes.) vel 3. arguunt, infi-
 nita prope *testimonia conscientie*, in *actu*
secundo collocatæ, in hominû etiam, quan-
 tumvis impiorum, & legis civilis obliga-
 tio-

(ξ) *Eph. 4. 24. Coll: 3. 12. Tit. 3. 5. Rom.*
1. 4. Gal: 5. 22. (o) Psal. 17. 15. 1. Cor.
15. 49 1. Job. 3. 2.

tionem, poenisque humanis exemptorum, mentibus, sapius tantos cruciatus & angores excitantis, ut *αυτοφονία*, vitæ præferre, non dubitaverint; quos inter infelix *Nero Tyrannus & Matricida*; quod a. non infantes, sed adulti ejusmodi stimulis tangantur, causam reddunt *Docti*, in illis, defectum, in ratiocinatione, ob humiditatem Cerebri; quamvis enim habeant intellectum & rationem notitiasque innatas, in *actu primo*, *actu tamen secundo*, *b. e. rationis usu & adplicatione ad factum*, destituuntur.

§. iV.

Solent porro istæ *idea innata*, alias *Principia prima*, dividi in *Speculativas*, quales sunt: *Quodlibet est, vel non est; Si equalia equalibus addas, totum fit equalle*, cujus etiam usus magnus in justitia; *Quæ conveniunt in eodem tertio, ea inter se conveniunt*, cujus item usus in doctrina Syllogistica insignis, &c. quarum præprimis basis (nam & Practicæ super ea ultimo fundantur) est hæc: *impossibile est, idem simul esse & non esse*, quia ultima est, in resolutione demonstrationum omnium, earumque nor-

ma; & *Præcticas*, ut: *DEUS* est colendus, parentes honorandi, suum cuique tribuendum, quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris &c. quas, alii, ad analogiam præceptorum Decalogi, binis inclusorum tabulis: *Dilectioni*, nempe, *DEI* & *proximi*, ad legem istam universalem bipartitam: *bonum est faciendum, malum fugiendum*, revocant; alii vicissim, statuunt propositionem fundamentalem hanc, ex natura humana desumptam; *cuiuslibet homini, quantum in se, colendam & conservandam esse pacificam adversus alios societatem*; etenim, cum manifestum sit, *hominem, sui conservandi esse studiosissimum, per se egenum, sine sui similitum auxilio servari ineptum, ad mutua commoda promovenda maxime idoneum*; eundem tamen *petulantem & malitiosum*, tanto sæpius, quanto pluribus non solum scater cupiditatibus, affectuumque fluctibus est expositus, sed & cæteris animantibus, ad noxam inferendam promptius & validius; ejusmodi ergo animali, ut salvum sit, necessarium est, ut, sit sociabile, cum sui similibus, quo ansam habeant, illud potius servandi, quàm lædendi; unde sunt nonnulli, qui
 reli-

reliqua præcepta referri credunt ad hanc, tanquam *subsumptiones*, quia *posito fine, posuntur media, per quæ finis obtineri debet* (π); Ex ejusmodi ergo *ideis practicis, prout in præcepta sese diffundunt, fieri Jus Naturæ* certum est, quod D. *Osiander* (ρ) definit, *per regulam firmiter menti humane infixam, quæ, & indicat, quid justum ex se & injustum, & ad prius sectandum posterius vitandum obligat*; unde quoque patet, quid ientendum sit, de sententia, statuente Jus Naturale esse *ex, vel ipsū dictamen rationis*; enimvero, præterquã quod, eo modo, non pauci mortalium forent à Juris Naturalis, & principiorum practicorum obligatione exempti, utpote rationis quocunque modo imbecilioris, quos, si non omnes, plurimos tamen, in Legem Naturæ peccare, putant docti, etiam probatum est, eadem principia, quæ constituunt Jus Naturæ, se habere potius *antecedenter* ad ipsam rationis dictamen; dum ostensum erat, eadem naturæ infixæ esse ante omnem rationis usum.

§. V.

(π) *Illust: Baro. Puf: in J. N. & G. l. 2. cap. 3. p. m. 183. (ρ) in observat: ad Hug: Grotium. p. m. 203.*

Sed ut ad intellectum nostrum revertar, istaq; in eo, quemadmodum primo *tria*, e-
 jusdem *officia*, occurrunt observanda, ap-
 prehensio, scilicet, simplicium, appren-
 sorum compositio & divisio, indeque sub-
 sequens judicium, ita deinde ejus *quasi di-*
visio (nam intellectus noster est *potentia*
simplex, cujus realis non datur divisio.) in
speculativum & practicum, venit annotan-
 da, quorum *ille*, res intuens necessarias,
 contemplationi invigilat; *hic*, contingen-
 tium ruminator, actioni intentus est; ex
 utriusque bono de rebus judicio, *recta o-*
ritur ratio, Theoretica vel Practica; *hac*,
 prout *actualiter, effective & formaliter*
 sumitur, non *eminenter*, ut Rom. 12. 1. Est
Rudrauffio (σ), *ipsum rectum naturale ju-*
dicium, circa honestatem & res civiles, ex
principiis natura notis exstructum; dif-
 fertque cum (α) à *Lumine Natura*, quod
 nunc significat potentiam intellectivam,
 præciso actu, nunc quoque ejusdem po-
 tentiæ effectum, hoc est, naturale mentis
 judicium, revelationi contradistinctum,
 simul implicat; (β) à *Lege Nature*, nunc
strictè, in principiis primis, nunc *late*, in
 conclusionibus quoque inde derivatis fun-
 dato

datâ; & (γ) *synceresi*, quæ habitum
connatarum idearum practicarum, ceu
intelligentia, simul speculativarum, ex
jugi exercitio ortum significat (τ).

§. VI.

In *intellectus*, porro, hujus *activi*, *binas*, velut
potencias, circa a α us voluntariò susceptos
exeri solitas, concipiunt docti; per priorem
scilicet, *unius objecti ratio convenientie* aut
disconvenientie, *bonitatis* *aut* *malitie*,
ceu in speculo, voluntati representari cre-
ditur; in posteriori autem, putantur ra-
tiones *bonitatis* & *malitie*, *ex pluribus*
objectis in utramque partem collatis, ex-
pendi, institutaque earum *comparacione*,
& *consultacione*, de *mediis* ad finem ducen-
tibus, demum *sententiam fieri judiciale*,
quid? quando? & quomodo sit agendum? In
hujus intellectus pariter *judicio*, non ra-
ro oriri pugnas, notius est, quam ut
quisquam dubitet; etenim, quod *judicio*
absolute sapius malum putamus, illud
judicium comparatum, ex observatione
circumstantiarum, *hic, nunc* & *huic*, sapius
rescindit; ut, cum oborta tempestate, no-
stram salutem, mercium, quantumvis no-

E

bis

(τ) *Conf. Adm. Rev. nec non Celeberrimi*
nostri Theol. D. Wanoebii, Disq. Pract. p. 411.

bis cararum, jaſturâ, redimete cogimur; & qua pugna *Medea* quoque, apud *Ovid.* (v) quærela talis:

Sed traxit invitâ, nova vis aliudq; cupido,

Mens aliud ſvadet, video meliora probôq;

Deteriora ſeqvor: -----

Quæ tamen longe diverſiſſima eſt, à luſta carnis & ſpiritus; de qua *Theologi.* (Φ)

S. VII.

Mos denique eſt appellandi hunc intellectum, quatenus cognitione legum eſt imbutus, *conſcientiam*, quæ 1. pro ratione *antegreſſionis*, aut *conſecutionis*, circa actiones noſtras, vocatur, *antecedens*, vel *conſequens*; illa facta antecedit, bonum aut malum, agendum aut omittendum dictitans; *hec* v: inſtar judiciû reflexi ſuper omiſſis, aut commiſſis, ad probat benè, damnat ſecus facta, cui comes *tranquillitas*, aut *inqvies mentis*, pro ratione intrinſeci teſtimonii, de pace aut ira Legislatoris expectanda. 2. Pro ratione *rectæ informationis*, de agendis & omittendis, per *certainas & indubias rationes*

(v) *lib. 7. Metamorph. v 18.* (Φ) *videſis ea, quæ modo cum honore nominatus noſter Theol. in dict: Diſq. Præſ. p. 414. ſuper ea conſtroverſiâ egregie, pro more, diſquiris*

iones, aut probabiles tantum, quarum scilicet
 evidentiam, mens nostra, per modum de-
 monstrationis, assequi nequit, nomen loca-
 titur, *recta, aut probabilis conscientia;*
 quarum prioris regula, docet: *omne, quod*
fit sponte, contra conscientiam rectam,
esse peccatum, posterioris verò canon di-
 citur: *maxime utile & honestum visum*
esse sequendum; At si, ex *judicio enci-*
piti mens nostra fuerit inops discriminis
 inter bonum & malum, in aliqua actio-
 ne suscipienda, tum oritur 3. *Conscientia*
probabilis, actionem interim suspendens,
donec clarius informetur; In qua ubi
 contigerit, duarum obligationum appa-
 rens concursus, tum manifestum, *laxio-*
rem cedere auctiori, quando nim: utrique
 simul satisfieri nequit. Huic confinis est,
 4. *Conscientia scrupulosa,* ex bono putato
 metuens contrarium malum; cui proinde
Des Carees (X) remedium præscribit, ex
assuefactione formandorum judiciorum
certorum & determinatorum, de oblatiis
rebus; Sed defectus totalis cognitionis in
 nobis, circa actionem, proles est *ignorantia,*
conscientiæ oppositum, quam divi-
 dunt. 1. in respectu influxus in actio-

E 2

mem

(X) *Tract. de Pass. Animæ art. 170. Sec.*

nem, in efficacem, qualis in Abimelecho (ψ), qui si novisset *Saram* fuisse *Abrahami* uxorem, eam utique non tulisset; vel *concomitantem*, ut, cum quis, explosa bomba, sine intentione lædendi, hostem ex improvise occiderit, quem nihil secius occidisset, etiam si novisset eum fuisse præsentem, & proinde actio hinc profecta, licet proprie fortuita, (nam pravus affectus ad actum nihil contulit) dicitur fieri ab *ignorante*, ut prior ab *ignorantia*. II. *Respectu originis, in voluntariam & involuntariam; Illâ, sive directe affectatâ, sive per oscitantiam & socordiam contractâ, ignoramus ea, quæ scire debuimus & potuimus; hæc vero est, vel in se & sua causa talis, qualis in transgressoribus legum Caligula, non solum non promulgatarum, sed & minutissimis literis descriptarum, inque obscuro nec non angustissimo loco appensarum (ω); cum eas scire haudquidquam potuerint; quare pœna de ipsis sumpta vere statuitur Tyrannica a doctis; vel in se, sed non in sua causa talis, quomodo ira furentes sæpius occidimus, quam tamen iram cavere potuimus*

(ψ) *Gen. 20 v. 4. 5.* (ω) *Sveton. in vita Calig. cap. 12.*

imus & debuimus. Quando autem non solum cognitio in nobis deficit, sed & ejus loco falsa persuasio animum occupavit, in *errore* versari dicimur, qui vel *vincibilis*, quem debita diligentia cavere potuimus & debuimus, qualis error circa leges esse solet; nam, & *Juris Naturalis precepta generalia* plana sunt, & qui *leges positivas* fert, id ante omnia agere debet, ut illæ subjectis innotescant; vel *invincibilis*, quem adhibitâ cura, quam vitæ communis tenor fert, evitare non potuimus; quales sæpe contingunt, circa negotia singularia, ubi error, qui fit circa *pacta*, ex suppositione alicujus rei & qualitatis, quo nomine consensum dedimus, nisi ex supina obreperis incuriâ, eadem rescindit (a).

§. VIII.

Perstrictæ hoc modo cogitationum nostrarum primæ scaturigini, succedit jam secunda, quam voluntatem prius nominavi, cujus ea est indoles, ut ad proposita sibi ab intellectu objecta, determinet se, quo eligat sibi congrua, & rejiciat incongrua, sive *ὀλως* sive *δοξασως* talia

(a) Conf. *Illust: Baronis Puf. J. N. G.* 1. 6. 3.

talia; ab hac facultate ergo est, quod
 tum *sponse* agamus, h. e. ut non ex ne-
 cessitate aliqua, nostra fiat ad actionem
 determinatio, sed ejus ipsi auctoritatem
 & originem vindicemus nobis: tum ut
libere possimus operari, hoc est, pluribus
 objectis propositis, relinquendo cetera, u-
 num eligere, inque id propositum incum-
 bere, vel secus, idemque eligere objectum,
 & respuere; *illa libertas*, quæ est, quæ
 ad actus specificationem, vocatur, *liber-
 tas contrarietatis*; *has* vero, quæ est, quæ
 ad actus exercitium, dicitur *libertas
 contradictionis*. Ex qua libertate, sive
 in *diversa flexibilitate* voluntatis, secun-
 dum utramque acceptionem, adeoque ad
normam semet componendi capacitate, si-
 mul cum *potestate superioris*, habentis,
 & vires malum aliquod contranitentibus
 representandi, & justas causas, quare
 circumscriptionem liberæ alterius volun-
 tatis postulet, *oritur in nobis* (secus ac
 iis creaturis, quæ, aut ad simpliciter uni-
 formem agendi modum sunt determinan-
 tæ, aut ex spontaneitate quadam tantum
 agunt, quemadmodum bestię destitutæ
 anima rationali & juris intelligente) *ap-
 petitudo ad recipiendam obligationem*.

*quæ vinculum est juris, quo adstringimur
 rei alicujus præstandæ, aut admittendæ,
 ex necessitate morali. Cum autem vita
 nostra, ea nunquam immunis sit, saltem
 in respectu ad Jus Naturale, non imme-
 rito oritur dubium, quare Creator opti-
 mus, maximus concesserit nobis volun-
 tatem, cogi nesciam, ejusque, quam in
 initio & hujus descripsi, nature, ut posito mo-
 bilitati ejus impedimento, eam non aliter
 inutilem redderet, quam flexilem vigo-
 rem arcuum, vincula & compedes, cum
 plurima necessario omittenda velle possi-
 mus, ut multa vicissim necessario susci-
 pienda nolle? Cæterum quod nobis, eo-
 jusmodi licentia, omnia pro lubitu, aut
 ex vago quodam impetu agendi, tanquam
 nulli juri, regulæ, aut necessitati, obno-
 xius, non concederetur, requirebat, tum
 dignitas & præstantia humane in nobis
 nature, quæ sanctius, audimus, animalis
 mentisque capacius alia, quod dominari
 in cætera potest; enimvero, cum citra
 legem, decor aut honestas intelligi ne-
 queant, utique quo dignationem a natura
 datam tueremur, libertas nostra, eâ ita de-
 buit temperari, ut actionum nostrarum*

rite dispensandarum norma esset; atque quanto splendidioribus natura nos instruxit dotibus, tanto sædus erat, eas, sine ordine, sine decore, temere velut effundi & consumi; *tum miseria, cui vita nostra obnoxia est*, ne, aut plane periremus, aut sane miserrima omnium foremus animantia; enimvero quanta *imbecillitas* est, quæ nos a nativitate comitatur, ut non nisi per miraculum, ad maturam attingere possemus ætatem, sine aliorum ope, cum tot anni, tam sollicita informatio, inter humanæ necessitatis inventa tot adminicula, ad victum & amictum proprio Marte parandum, jam jam requirantur? quanta inter nos *ingeniorum varietas*, quæ sæpius disensum quasi a nobismet ipsis arguit, cum non uniformi & simplici, sed multiplici & varie inter se mixtâ cupidine agitemur? Quanta in nobis *nocendi proclivitas*, quæ in nullam brutorum speciem cadere potest? siquidem ut longe pluribus expositi sumus affectuum stimulis, ita quoque promptiori nocendi gaudemus facultate; Illa ergo miseria, in nobis salvandis, esse non potuit sine obligationis fræno; atque demum etiam contradictorium foret dare

ho-

hominē, sive Creaturam liberæ voluntatis,
 & tamen immunem ab obligatione adversus
 Creatorē, cum eo ipso æqualis foret Crea-
 tori, quia, in quo est libertas, & tamen non
 obligatio, eo non est potestas quædam Su-
 perior, quæ obligare potest, quod respectu
 hominis absurdum, (β).

§. IX.

Observanda autem sunt circa ea, quæ
 in initio præcedentis §. dixi, præ-
 cipue duo: 1. distincta esse, tō *spontaneum*,
Voluntarium & Liberum; illud, enim, op-
 ponitur, *necessitati Physicæ*; istud, invito,
 prout ex metu, ignorantia aut affectu ve-
 hementiori profecto; hoc ei, quod ex obli-
 gatione & servitute suscipitur; Ex illo, be-
 stiarum motus putantur quoq; procedere;
 Ex isto, actiones humanæ ad legis civilis te-
 norem susceptæ peraguntur; Ex hoc, omnes
 actiones indifferentes fiunt. 2. Vocabula,
libertatis & indifferentiæ, diversis di-
 versimode sumi; Alius enim *libertas*, illis
 explicatur modis, quos priori §. propo-
 sui, quibus pariter illa in *indifferentiâ*
dicitur consistere, quæ perfectionem invol-

F

vere

(β) Conf. præterea quæ supra cum honore
 cit. D. Puf. in ejusdem sui J. N. & G. L.
 2. c. 1. de his doctè protixèq; satis differit,

vere apud eosdem putatur; idq; circa omnia
 objecta particularia, licet non universalia;
Aliis vero libertas, nihil aliud est quam
summa alacritas & propensio voluntatis,
orta ex clara & distincta propositione ra-
tionum bonitatis & malitiae, quae ex ob-
jecto in utramque partem offeruntur, idq;
ab intellectu, ut sese determinet volun-
tas eò, quod congruum videtur, quibus
vicissim, Indifferentia aliquam videtur
imperfectionem involvere, ut tantum, tum,
dicamur indifferentes, quando objectum
a deo confuse est propositum, ut voluntas
nostra nesciat, quo se determinet, quam
 propterea D. De la Forge vocat *indiffe-*
rentiam facultatis, sicut priorem indif-
ferentiam actus. Verum, ut non o-
 mnes actus voluntatis, ultimi appetitus ra-
 tionem induunt, sic quoque nostrae vo-
 luntatis motus, alii finem concernunt, alii
 media, ad finem ducentia; Circa finem, no-
 rum est, nostrum appetitum, ita se habe-
 re, ut ab intellectu praescripta, primò,
simpliciter adprobet; (qui actus dicitur
 1. Gradus voluntatis, & impiis etiam
 tribuitur in vita beata appetenda) Dein-
 de, ad eadem consequenda *efficaciter sese*
moveat, nunc vehementius, nunc remissius;
 (qui

(qui voluntatis 2 est gradus) obtentis de-
 mum acquiescat , placideque fruatur ;
 (qui 3 & ultimus) quibus totidem re-
 spondent *actus circa media* , nempe 1.
simplex , *mediorum* ad finem utilium , *ad-*
probatio , quæ media si nostræ fuerint
 potestatis 2. *electio ad finem obtinendum*
destinat ; & 3: *usus applicat* . (γ)

§. X.

Cæterum , cum illum appetitum natura
 non male nobis indiderit , ut universali
 quodam consensu , in bono appetendo &
 malo fugiendo conspiremus , non sine rati-
 one videor habere fuscitantem , unde ergo
 illa tanta inter nos singulos appetituum
 conspicua varietas profluat , ut totum
 genus humanum , non in scite cuidam di-
 ctum fuerit : *bellua multorum capitum* ?
 De qua quoque Poëta :

Tres mihi conviva prope dissentire videtur ,
Poscentes vario multum diversa palato .

Verum quantumvis huic reponere possem
 unicam communem mortalium in prava ,
 non quidem sub specie malitiæ , sed boni-
 tatis , *proclivitatem* , à lapsu ortam *Ada-*

F 2

mitiæ

(γ) *adeatur ejusdem modo laudati*

D. Puf. J. N. & G. l. 1. c. 4.

mitico; tamen ut dubium clarius evadat,
paucas tantummodo ex naturâ & rectâ
ratiōe afferâ causas; nempe: ut (α) præ-
teream, illam mixturam bonitatis & ma-
litie, quæ nobis occurrit, in objectis
particularibus discernendis, adeo ut non
singula pura, sed in multis mala bonis,
bona malis velut intexta, percipiantur;
fileam etiam (β) diversitatem in objectis,
diversas afficiendi in nobis quasi partes,
quomodo sensus nostros externos affici-
entia, sub jucunditate comprehendimus;
illa vero, quæ respiciunt tenerrimum it-
lum in nobis nos conservandi affectum,
percipimus ut utilia; eorum autem spe-
cies, quæ videntur concernere illud prati-
um, quod nobis imponimus, repræsentan-
tur, ut honestæ; hinc, pro cujusque har-
um idearum nobis impressa motus va-
lidity, etiam nostram fieri propensio-
nem, notum est; & ut tandem (γ) taceam,
peculiares istas nobiscum connatas ad cer-
ta propensiones, aut aversiones, quæ singu-
lis singulas protrudunt bonitatis aut mali-
tie circa objecta ideas; ad quarum solidum
discrimen, aliis majorem, aliis minorem,
competere perspicaciam cernimus; ex qui-
bus omnibus sequitur nec mirum esse,

si alter ab eo abhorreat, quod mihi gra-
 tum videtur, & vicissim; *Momenta* tan-
 tum quædam quasi *externa*, *voluntatem*
 nostram versus hanc partem magis quam
 illam propellentia, comemorabo, qualia
 sunt 1. *Peculiares ingeniorum dispositiones*,
 tam in singulis hominû, quam integris nati-
 onibus: sic *præstans ingenium non suppeditat*
Beotia, sed Attica sæcunda est præctaris
ingentis (d); quas tribuunt proinde Erudi-
 ti & diversæ studiorum rationi, & variæ
 constitutioni corporis nostri, ortum tra-
 henti, cum a parentum semine, cum a
 terræ, quam inhabitamus, & alimento-
 rum cælique nos ambientis genio, qui-
 bus sustentamur, nec non humorum in
 nobis temperatura, variaque organorum
 habitudine, quibus mens ad functiones
 suas utitur, secundum ætates, sexus, va-
 letudinem, aliasque innumeras conditi-
 nes; circa quæ tamen in universum te-
 nendum, *nullam harum dispositionum ejus*
esse potentia, ut violenta quasi conditione
voluntatis, eandem spoliare possit jure,
quod sibi adscribit, imputarivitate, etenim
 ut nihil loquar, de illa potentia *obediencia*
ali, quæ complexionis inest nostræ in ord ine
 ad

(d) B. Spertl, *Anthropol.* p. m. 76.

ad voluntatem, ut adhibitâ curâ non parum possit alterari; id cuius patet, in nostra esse potestate, ejusmodi imperus in tantum reprimere, in quantum ratio fori exigit humani, ne scilicet in adus erumpant exteriores vitiosos: (2) *Consuetudines*, enatæ ex frequenti ejusdem generis actionum repetitione, unde fluunt actionum quarundam tam expeditæ executiones, ut ad illas non aliter quam per magnitimum ruere videamur; quæ consuetudines, si ad *conservationem nostri & civitatis* tendant, veniunt nomine *virtutum*; si vero secus, *vicia* vocantur; in quibus tamen illud deprehendimus, quod ab eis, nihil minus quam *spontaneitas* voluntati decedat nostræ, ceu enim *ad exteriores adus eandem nihil proprie cogit*, ita quoque, quia penes nos fuit ejusmodi contrahere consuetudinem, utut hæc actiones faciliat, æstimationi tamen earum nihil decedit, quin potius *ut bona consuetudinis mos est laudem*, ita *mala, è contra, vituperium actionum, intendere*. (3) *Affectus*, de quibus Pindarus: *αἱ δὲ Φρενῶν παραχαὶ παρέπλαξαν ἢ σοφόν*: *mentis autem perturbationes in errorem*

impellunt etiam sapientem. (2) de quibus nunc sufficiat annotasse; etiam illos, qui imbecilliores, puta accidentaliter, animas habent, posse acquirere absolutissimum imperium in omnes suas passiones, si sat industria adhibeatur, ad eas instituendas & dirigendas (3); & naturæ convenientius esse, eos affectuum motus, qui tendunt in aversionem alicujus boni, sub specie tamen mali, plus mereri favoris, quam qui instigant ad malum, sub specie boni; longe quippe tolerabilius est carere bono non adeo necessario, ad naturæ conservationem, quam excipere malum, ad ejus destructionem tendens. (4) Morbi, usum rationis, aut plane tollentes, aut tantum ad tempus sepelientes; qualis ebrietas, quæ mentem turbat, violento spirituum & sanguinis impulsu, ad varia vitia, libidinem nempe temeritatem & enormem lætitiã; qui morbi sponte contracti à delictis non excusant. (5.) Pericula animi humani firmitatem excedi visa; unde proveniunt quoque actiones mixtæ, id videlicet cum spontaneis commune habentes, quod pro præsentis statu, utique tanquam

minus

(2) *Olymp. od. 7. (3) Cartes. in tract. de pass. Anima ar. 50*

minus malæ eligantur, à voluntatis pro-
arere minus plenâ; cum invitis autem
quoad Imputationem, quod plane non,
 aut non tantopere agenti imputentur, ac
 plene voluntariæ. 6. *Obligaciones, quæ*
 voluntatem maxime inclinant, aut sane
 inclinare debent moraliter, salva tamen
 libertate contrarium agendi, quemadmo-
 dum de istis solide satis disquirat Illust:
 Baro Puf. (7)

§. XI.

Cæterum, ceu ex his principiis *Intellectu,*
 nempe & *voluntate,* profluit *actio hu-*
mana si moralis, (quæ involvit *materiale,*
motum scil. *Physicum,* vel ejus *omissionem,*
 aut nostri ipsius tanquam proxime agen-
 tium, vel aliarum personarum & rerum;
 & *formale,* nimirum moralitatem, or-
 tam ex conformitate cum lege, per quam
 effectus nobis tanquam agentibus volunta-
 riis possunt adscribi: quibus, & præterea ad-
 junguntur, tam I. *Qualitates, ut:* (a) *ne-*
cessitas, quæ oritur ex legis jussu, licet per
 vires naturales, actio de facto omitti, aut
 secus, queat. (b) *licentia,* scilicet abusive di-
 cta, in quibus observata actionibus, quæ civi-
 lis legis pœna prohibita non sunt, utut
 Lex

(7) in sæpius cit. J. N. & G. l. 1, c. 4:

Lex Naturalis eas vetare videatur; harumq; opposita propriis destituta vocabulis, quæ observantur in actionibus, quæ dicuntur, aut *non necessaria*, sive *permissæ*, quia legum præcepta, easdem, neque inculcaverunt, neque prohibuerunt, unde cujusque arbitrio censentur relictae, an omitantur, an vero suscipiantur; aut *illicitæ*, & quæ contra legis dictata suscipiuntur. (c) *bonitas*, ab omnimodâ legis congruentiâ orta; ejusque oppositum, *malitia*, nata ex difformitate cum lege; sive quoad *materialia requisita quasi*, quale furtum ad erogandas elemosynas; sive *quoad formale tantum*, materiali interim bono, ut concubitus cum uxore, quasi aliena fœmina. (d) *Justitia*, non quidem quatenus personis tribuitur, unde justus homo vocatur, qui justa faciendo delectatur, injustus contra negligens suum cuique tribuendi; sed quatenus affectio est actionum, quo sensu, *recta audit applicatio actionû ad personam, cui illa debetur*; huicque contraria *injustitia*; quarû illa, præterea, dividitur, in *universalem & particularem*, & vicissim *particularis, in distributivam & communitivam*. Differentia, vero, *qualitatis hujus à priori, est ulterior respectus, ad*

*personas, in quas actio extertetur. Quam
 2. Quantitas sive æstimatio, qua acti-
 ones humanæ librantur, vel respecti-
 ve & relate ad se mutuo, ex nobilitate
 vel ignobilitate objecti, tum utilitate in
 alium majori vel minori; vel absolute,
 & in se, ex conformitate cum lege & inten-
 tione agentis, unde præter insigne illud
 discrimen, quod deprehenditur inter bo-
 nam & malam actionem, etiam mala ac-
 tio, suam habet intentionem, tam respec-
 tu materialium conditionum, quam for-
 malis rationis, non aliter, quam una cur-
 vitas, à rectitudine magis decedit, quam
 altera; & bona, suos sortitur gradus materi-
 aliter & ratione objecti, nec non quoad in-
 tentionem obligationis, quamvis non for-
 maliter & præcise, cum recto non detur
 rectius.) Ita quoque per eadem principia,
 intellectum, puta, & voluntatem, id pecu-
 liare præ brutis habemus, ut ad ratio-
 nem reddendam, de nostris, adstringamur
 actionibus, & effectus, qui ex illis proveni-
 unt, in nos redundant, sive boni sint, si-
 ve mali, eorum, puta effectuum, qui, pe-
 nes nos fuerint, ut fierent, vel secus; quare
 ab ista imputativitate, eximuntur im-
 possible, scilicet tam moraliter quam*

physice, eeu quæ proveniunt, aut ex *necessitate physica*, ut: *effectus facultatum vegetabilium*; aut ex *ignorantia invita*, *sum naturali rationis defectu*, aut quæ videmur in *somniis agere*, nisi diurnis *cogitationibus* eis *ansam dederimus*; quæque ut *nuda instrumenta*, ex *debito*, *facimus*: cum e contra, non solum *proprie actiones voluntarie*, nobis *imputari* possint, sed & *alienæ*, ad quas tantummodo *efficaciter* aliquid contulimus, vel *agendo* vel *omittendo*, quod agere, vel non agere, potuimus, & debuimus; quæ *imputatio*, etiam *diversos* sortitur *gradus*, prout *principaliter*, aut *minus principaliter*, aut *instar causarum secundarum*, ad *alienas* concurrimus *actiones*. (9)

§. XII.

Quandoquidem vero in §. 2. hujus capituli præter *potentias* jam explicatas, quoque meminerim *sermonis*, qui *res mente conceptas* oratione *manifestat*, ut *pulcro ordine res, conceptus, verba* coheræant, & *risus*, qui ob *bonæ Fortunæ præprimis* commoda, *jucundo motu pectoris*, *hilaritatem*

G 2

tem

(9) *Consule modo laudati Authoris*
lib. 1. c. 5. 7. 8.

tem exprimit; qui, licet non semper quoad *actum secundum*, tamen quoad *primum* indefinenter menti nostræ competunt; proinde ne penitus oblivioni à me traditæ viderentur, verbo istas potentias attingere, ratio instituti heic iussit; numerantur, vero, *sermonis organa*, præter *lingvæ*, quæ *instrumentum loquæ* est *principale*, etiam *aspera arteria*, *pulmones*, *palatum*, *labia*, *dentes*, tanquam *minus principalia*; ad *risum* vero requiruntur *dilatatio cordis*, *motus Diaphragmatis*, & *musculorum thoracis*, eorumque, qui à *lateribus buccæ* sunt: quæ singula non sine magna, *sanguinis calidioris* & *spirituum diffusione*, fieri possunt; *Risui* verò oppositus est *fletus*, ad *representandam tristitiam*, ut plurimum, etiam *ordinatus*, qui sese manifestat per *lachrymas ex humore*, qui à *cerebro propulsus*, circa *glandulas oculorum colligitur*, *mediantibus oculorum musculis*, *oculum constringentibus*, *formatas*.

CAPUT. V.

§. I.

Ceterum, cum constet nostram *essentiam*, ex *sola anima* non esse *constitutam*, sed etiam *corpore simul juncto*

esto, utique non arbitror prorsus alienum
 fore, si considerationi animæ nostræ,
 jam subjungam quoque paucis, corporis
 delineationem talem, qualem Geographi
 in descriptione orbis per rudia quædam
 filamenta producere solent, nec enim rigi-
 dam illam, *Stoicorum* aut *Pythagoræorum*,
 cenſeo adprobandâ, de corpore nostro, tam
 egregie fabricato, censuram, qua, ad natu-
 ram nostram nihil magis judicant corpus
 conferre, quam ergastulum iis, qui ser-
 vilibus ibi urgentur operibus, unde quo-
 que *alterum illorum medium, ad assimi-*
lationem Divinam, quæ scopus erat Phi-
 losophiæ Italicæ: τὴν καθάρσιν ἀπὸ τῆς ὑ-
 λικῆς ἀλογίας, καὶ τῆς θνητῆς σώματος,
 seu purgationem & liberationem à fece-
 rationi contraria, & mortali corpore (i),
 effluxisse restatur B. m. D. Schefferus (x);
 nam, si penitus corpus nostrum confi-
 deraverimus, facile constabit, illud adeo
 affabre factum esse membrisque ornatum,
 ut dignum sit animæ habitaculum; quid
 enim de artificiosissimâ illâ partium no-
 strarum coagmentatione & varietate pul-
 cher-

(i) Hierocles ad carm: aur: (x) in Tract:
 de Phil. Ital. c. 9.

cherrima dicendum, quæ attentos sui æ-
 stimatores haud raro admiratione per-
 celluit? namque 1. In *capite*, à *vertice*
 usque ad *primam* colli *vertebram* pro-
 tenso, ubi *cerebrum*, cum suis locatum
 est partibus animalibus, ubi mentis vi-
 gor, sensuum alacritas & iudicii ardor,
 sedem fixerunt, *partes* sunt, vel *externæ*,
 vel *internæ*, *illæque*, vel *cesariæ* *comptæ*,
 ut, cranium constans, occipite, sincipite,
 temporibus & vertice; vel *lævitæ* *pul-
 eres*, ceu facies, fronte, naso, oculis
 externis, genis, labiis, ore & mento,
 magnifica, & aures pinnam & lobum
 habentes; *hujus* autem *partes* *continen-
 tes* sunt, cranium, pericranium, & binæ
 meninges; *contentæ*, vero, cerebrum, o-
 culi, quæ partes scil: interiores, similique ra-
 tione aures, lingua, palatum, uvula, fau-
 ses, Tonsillæ & musculi, 2. In *Thorace*,
cordis concludente regimen atque *par-
 tium* *vitalium*, cujus termini, à parte
 superiori, prima *vertebra* colli, ab inferiori
 ore vero, *cartilago mucronata* & *confla*
 dicuntur pariter *partes* sunt *externæ*, vel
internæ, *illæ* collo, jugulum, & cervi-
 cem complectente, & thorace absolvuntur,
 cui in specie sic dicto, insunt pectus,
 dors.

dorsum; & latera, in pectore sternum &
 mammae, in dorso scapulae & spina, in
 lateribus costae utrinque; 12. stabulantur; *Has,*
 vero, circumscribunt collum & thorax
 in specie dictus, in collo vero est, aspera
 arteria, ad pulmones demissa, aëri re-
 pellendo & excipiendo, præcipuum exi-
 stens instrumentum; sed in thorace præ-
 ter mammae, cor, & pericardion cor
 involvens, nec non pulmones respirati-
 onis istos folles, diaphragma, pleura, me-
 diastinum, cum thoracis musculis se-
 stem posuere; 3. In *Abdomine*, à parte supe-
 riori cartilagine mucronata, inferioria. *os-*
sibus pubis circumscripto, in quo, *hepatis,*
 cum reliquis *partibus naturalibus*, statuitur
 domicilium, identidem *partes externae,*
 sunt epigastrium, à mucronatâ incipiens
 cartilagine, & sub pube desinens, atque
 diazoma, terminos habens suos in costis
 externis & natibus; *internis,* autem, con-
 cludi creditum est, tum *partes nutriti-*
onem promoventes, quales, gula, stom-
 achus, intestina, omentum, mesenterium,
 pancreas, vesicæ biliaria & urinaria, lien,
 renes, ureteres; tum *partes, generationi*
destinatae, earumque, vel communes utriusque, sexui-
 us vasa præparatoria & defecentia, cum
 testis

testibus & parastatis : vel singulis propriæ, viris, ut penis & prostrata: feminis, cum utero, matrix. Ut & 4. In *manibus*, quæ à *scapulis*, usque ad *digitorum apices* protensæ, apprehensioni inserviunt, sunt brachium, cubitus, & manus parva; sed 5. In *pedibus*, qui à *natibus*, itidem, ad *digitorum fastigia* extensi, ambulationem promovent, sunt femur, tibia & pes parvus. quid proptero, de mira & singulari illâ ordinatione istarum partium corporis, ad vicem assuetam præstandam dicendum? quantum, enim, officium est *stomachi*, alimenta oriingesta, & mastigata, perque gulam demissa, excipientis & digerentis, quo, materia, succo & sanguini, inde ad nutritionem, auctiorem, & denique generationem corporis, subministratur? quantum *cordis* est beneficium, unde vita accensa fovetur, sanguini, in venarum & arteriarum tubulis, per totum corpus diffusis, constituto, motum imprimendo, ne instar aquæ stagnantis putrescat corpus? quantum *pulmonum* est munus, respiratione h. e. aëris receptione & expulsionem, sanguinem refrigerantium? quantum denique præstat ipsum *cerebrum*, perpetua glandularum serie humo-

humores pro re nata fecernens, atq; *38. nervorum paria*, juxta communem supputationem, spiritibus animalibus (qui formati sunt à spiritibus vitalibus, ex sordibus crassioribusque particulis suis, sive humoribus depuratis, ope glandularum,) turgidula, ex ipsis penetralibus suis in quaslibet corporis partes distribuens, ut sensus motusque promoveantur? quot quamque miræ, in corpore nostro *offium*, quæ Anatomici *300.* numerant, commissuræ? quam tortuosæ *vertebrarum*, cum suis pariter *300. cartilaginibus* juncturæ? quot compages *musculorum*, quos pariter recensent *400.* mutuas operas tradentium? quot *arteriarum*, ex corde excurrentium, per *ranum ascendentem, vel descendentem*, eodemque recurrentium *venarum*, *Portæ* scilicet, & *Cavæ*, rivuli existunt, per universam corporis machinam propagati? quot quamque tenues *carnis fibrilla*, vel *rectæ*, vel *obliquæ*, vel *transversæ*? Hic *membrana* tactui inserviens, nunc totum corpus vestit, nunc singularia membra contegit; Hic motui inserviunt *tendines*, contra frigus tuentur *carnes musculorum, viscerum, glandularum, & quæ fibris adnascuntur*; Hic fluxus humo-

rum prohibet *cuticula*, humectat agitatque *pinguedo*, & tandem singulas partes contegit *solidior cutis*, ornant & communiunt, cum *unguibus, pili*. (λ)

§. II.

Quia vero tanta machina sibi constare non posset, nisi aliquid esset, per quod aleretur, multis continuè attritis particulis abeuntibus, proinde alimentis, in *Stomacho*, vi liquoris cujusdam acidi, adjuvante calore parenchymatico cordis, digestis, inque *Chylum*, sive candidam substantiam conversis, mox hic *Chylus* per quasdam venas *jecur* subit, inde in *lienem*, & tandem ad *hepar*, ubi dicitur colore rubicundo tingi, transfertur, indeque transiens per *venam cavam* & dextram cordis *partem*, vi caloris cordis dilatatus, cum impetu in *venam arteriosam*, & inde in *pulmones* ruit, unde reversus inq; *cordis* sinistram cavitatem receptus, vicissim cum expansione, inde, per *arteriam venosam*, in *arteriam* magnam emittitur, cujus rami per totum corpꝰ diffunduntur, donec per varios ductus, rursus per *cor* in *arterias*, juxta doctorum supputationem, *ter unius horæ*
spatio

(λ) adeatur de iis prolixig tract: B. m. Clavis. Sperl: in totâ part: spec: 2. Anthropol. sine

spatio, circulatus, in perfectum elaboratur sanguinem, & per totum corpus distributus, in ejus substantiam demum convertitur; unde quoque est, quod toties pulsus sentiatur, quoties cor, novum, recipit in *systole* sanguinem. (μ)

CAP. VI.

S. I.

Postquam, verò, hoc modo, nostras partes, ex quibus constituti sumus, sigillatim lustraverim, nec inconsultum arbitror, videre paucis, quid nobis, ex illarum partium tribuatur conjunctione; & vero, quia notum est, tum animam, ea lege corpori esse unitam, *ut certibus motibus corporis, certæ in animâ idæe respondeant, & vice versa*: tum multa tenuium nervorum filamenta, à cerebro (cui anima licet per totum corpus diffusa, & suam præcipuam in corde sedem habens, unde cogitationes natæ cerebro communicantur, specialius tamen operationibus voluntatis & perceptionis unita creditur ab Eruditis) in omnes corporis partes esse diffusa, quæ paulo vehementius agitata, cerebrum movent, ut anima, istorum beneficio, externorum objectorum impressiones sentire

(μ) *Contempl: Mundi B. D. Achrel. p. m. 363.*

tire queat, atq; cogatur, & ceu ejusmodi sensationes, vel fiunt *cum alteratione cordis*, vel *secus*, sic & nomina, vel *affectuum*, vel *sensuum*, in specie dictorum sortiuntur; in utroq; ergo, tres faciunt Docti gradus. nimirum: *organi externi & spirituum commotionem*, cui in illis superadditur *sanguinis & cordis alteratio*. 2. *Perceptionem anime consequentem* 3. In illis, *animi perturbationem*, quatenus est præceptus quædam *judicii & voluntatis inclinatio*, aut *aversio*; in his, verò, *judiciū de perceptione*, an clara, vel obscura hæc fuerit, itemque de re percepta, qualis illa sit. Quemadmodum vero, eorum ortum, usum & divisiones, prolixè satis passim explicuere Eruditi, ita quoque præfixa brevitatis, omnibus istis supersedere mihi injungit, B. L. proinde ad istos modeste remittendo, unico hic solum observato, *sensuum* scil. externorum numerum quinarium, videl: *Visus, Auditus, Olfactus, Gustus & Tactus*, à varietate externorum organorū, illis inservientium ortū, ab omnibus cordatis facile agnosci, adjecta juxta triga sensuum internorum, nempe: *sensus Communis, Phantasie & Memoriae*. Verum, à recentioribus, non plures quam sex, statui *primitivos affectus, Admirati-*
onem,

onem, nempe, *Amorem, & Odium, Cupiditatem, Laetitiam, & Merorem*, cæteros vero omnes ceu *secundarios*, vel *ab eorum pluribus esse compositos*, vel *ad eos tanquam sua genera esse referendos*. Quomodo vero veteres, per *Philosophiam suam Parabolicam*, in fabula *Dionysii*, eosdem affectus etiam scite satis expesserint, consuli potest Illust: *Anglus De Verulamio. (v)*

CAP. VII.

§. I.

Lustrata hoc modo, & ea quæ fieri potuit brevitate, nostra naturâ, non possum non in officiorum inde resultantium, examen, etiam nunc, provocari; tantis enim dotibus, quas inter facultas decentem intelligendi ordinem, nec non potentia ex intrinseco inque diversam partem flexibili principio, ad intellecta sese movendi, non frustra nos instructos esse, quilibet decernit, quin obligationis capaces, concessis ita uteremur facultatibus, ut exinde Creatoris explendesceret gloria, nostraque amplior, felicitas; cumque *illorum officiorum* alia, dicant, *quid nobis ipsis: alia, quid DEO, & societati debeamus;*

amms;

(v) in suis *Augment: scient: p. m. 201.*

amus; recto itaq; hinc progredior pede, ad officia ea, quæ nos, erga nosmet ipsos, stringunt, quippe quæ adhuc, ad *objectum reale* pertinent, quorum *existentiam*, vel *generimus* ille, cuius insitus, semet *conservandi affectus*, arguit, qui licet absque *obligatione*, solus insufficientis erat, cui, tanquam fundamento indubitato, *socialitas* superstrueretur, ob insignes illas ærumnarum viçes, quibus vita humana sæpius quoque obnoxia est, quæ, in defectu præcepti contradicentis, haud difficulter nos in ἀνθρώπων impellerent, nunc tamen tanquam obligationis nobis impositi strenuus minister, & satelles, ad nostri excubans custodiam, evidens jam est index, leges socialitatis, nobis a Creatore, qui solus maxime obligare valet, præfixas, id ante omnia exigere, ut primam circa nosmet ipsos operam collocemus, quo ad felicem officiorum adversus alios functionem, tanto habiliores simus, quanto præstantior quilibet præclariorque, hujus civitatis magnæ, sive societatis humanæ, existit membrum. Circa quam tamen obligationem, accurate observandum, ejus quidem *obligationis exercitium* in nos terminari, ut tamen *jus exercitium*

ejus

ejus obligationis exigendi, & neglectum vindicandi, non penes nos, sed DEUM sit, unde haecenus, nostri ipsius commodo promovendo, obligati sumus, ut DEI servi & societatis humanae partes, quibus nos utiles, ex mandato ejus, qui potestatem in nos habet, reddere tenemur: ut solide loquitur saepius cum honore nominatus Baro Dn. Pufend. (§)

§ II.

Cæterum, cum officia illa, adversus nosmet ipsos, in primis concernant sanam *Φύσιν*, utiq; non potest non ἀβυσσῶς, decentem, injungere nobis, curam partium nostrarum essentialium, animæ nimirum, & corporis, vel qua minimas etiam partes integrantes, singulasque earum dotes, ut scilicet *sic mens sana in corpore sano*. Hinc ergo animæ, tanquam in corpore Regi, moderatorique actionum, tanto majori cura studendum esse patet, quanto sublimioribus, præ corpore, destinata est officiiis; Hæc autem cura, cum sine labore justo exeri non possit, proinde, ut suis rite perfungatur muneribus, justo est firmanda labore, enimvero, ut in natura vires, sæpe numero, non exiguæ, latere possunt, quæ

(§) in ejusdē sui l. N. & G. cap. 6. lib. 17

quæ non nisi cura & culturâ sedula ex-
fertæ evalescunt, ita animæ nostræ vi-
res, nisi disciplinæ & exercitationis qua-
si adminiculis excipiantur, nihil lauda-
bile intendere possunt, unde quemlibet,
*summâ ope niti decet, ne pecorum ritu
vitam silentio transigat* (o) turpemque
adeo incurrat notam, quâ, ceu *inutile
terra pondus*, hominibus frugi se meri-
to perstringendum præbeat, ita tamen,
ut occupationes ad atterendas, longe ma-
gis, quam promovendas vires naturales
comparatas, quatenus commode & ho-
nestè fieri potest, fugere debeat; unde
πὲ ἐφ' ἡμῶν sectanda, nec enim *civis li-
cet adire Corinthum*; Et *invidus esse
poteris, si in nullum certamen descendas,
quod vincere tui non est arbitrii* (π).
Inde tamen, bona ingenia, verecundiâ
non debilitentur, nec prava & stolta
audacia confirmantur. Sed hinc nihil mi-
nus, quam patrocinium illis paratur, qui
sollicite, labores, nobis à Creatore impo-
sitos, fugiunt, speciosum, ignaviæ suæ
tranquillitatis titulum præferentes, ut vi-
tæ spatium tanto diutius prorogent,
quan-

(o) *salust: conj: Cat: cap. 1.*

(π) *Epiſt: ench. 19.*

quanto longius id à labore removent, etenim, præterquam quod, *mors ipsa tempus est iners* (ϑ): ne pigri quidem, sibi facta disponunt, sed unicum bonum, *diuturnam vitam æstimantes*, sæpè mors acerba occupat (σ): Imo vero, cum vita nostra sit stadium, exserendis, ex dictamine rectæ rationis, nostris viribus, quod non reciprocatione spiritus sola, sed bonis actionibus, simul, est metiendum, proinde ad talenti nostri usum largiorem, aliis dispensandum, occasionem brevioris ævi probabilem, eligere non vetat, absque tamen intentione semetipsum interimendi.

§. III.

Inter istos autem labores, quibus mens nostra exerceri debet, facile primas obtinet, donorum illorum à Supremo Numine, præ brutis nobis concessorum, *runderum puta, imaginis divinæ, sollicita consideratio*, unde demum uberrima virtutum colligitur messis; quam animi georgiam, sequitur *judicium* de singulis rebus, quemadmodum à Creatore sunt productæ, quo nomine ea sunt tollenda, quæ cæcitatibus

I

n bu-

(ϑ) Ovid. l. i. de Pont. El. 6.

(σ) Curt. lib. 9. cap. 6.

nebulam menti obducere solent, quibus merito annumerantur, nimis præceptis sensibus impositum iudicium, firmaque iis solis fiducia, nec non nimia affectuum licentia, quam, eo vigilantiori oculo, censent Eruditi, observandam, quanto magis, præter modo dictum, quod à se evomit virus, tam animi, quam corporis sanitatem imminuit, post frequentatum sæpius & immodicum sui recursum; quo tamen affectuum, ad rectæ rationis & honestatis præscriptum, moderamine, nihil minus volo introductum, quam Stoicorum ἀπάθεια, cum nemini non pateat, sine affectibus, (qui partim materiam & objectum internum virtutum constituunt, & partim actionum moralium existunt instrumenta, & vehicula (τ).) languere virtutem (υ); unde, sine Ira non est fortitudo, sine metu, prudentia, sine cupidine, temperantia, sine lætitia, sensus amorque virtutis (Φ); sed, quia nunquam ita quisquam, bene subdulla ratione ad vitam fuit, quin res, etas, usus, semper aliquid apportet novi, aliquid moneat:

ut

(τ) *Adm. Rev. D. Wanoob. Disq. Pract.*
 p. 530. (υ) *Seneca l. 1. de Ira* (Φ) *Lipsius l. 3. manud. c. 7.*

ut illa, quæ te scire credas, nescias; & quæ tibi putaris prima in experiendo, ut repudies (X); proinde:

*Discere ne cesses, cura sapientia crescit,
Rara venit longo Prudentia temporis
usu (ψ).*

Hinc animus, ante omnia, ad commode tollerandam vitam socialem, est informandus, officiiq.; nec non honesti, sensu & amore imbuendus, quo nomine imprimis discernendum, quos nos & quales esse velimus, & in quo vita genere (ω), prout rationibus hic, nunc, & huic, rite expensis, necessitas efflagitare videtur. Sed, ne sic quidem, languori desidioso consulitur, ut pluribus quam perferre possumus, inhiemus, nihil enim bene exerceri posse, inquit Seneca (α), ab homine occupato, quando districtus animus nihil altius recipit, sed omnia velut inculcata respuit. Unde adagium: pluribus intentus, minor est ad singula sensus. multo igitur melius, modicum sibi sumere, cum diligentia expediendum, quam cæterorum penè omnium facere jacturam.

I 2

§ IV.

(X) Ter. Adolph. Act: 5. sc. 4 (ψ) Cat. in dist. l. 4. 27. (ω) Cic. off. l. 2. (α) de beat. vit. c. 6.

§. IV.

Quæ vero corpori, *cujus futuris animus sustinetur* (β), debentur, hæc ferè sunt: ut nimirum, vires ejus congruentibus alimentis & laboribus conserventur, atque confirmentur, & quantum ad conseruationem speciei, Veneri quoque aliquid concedatur; Hinc ergo fluit necessitas *Temperantiæ, Continentiæ & Castitatis, Fortitudinis*, variorumque corporum animique studiorum, exercitiorumque; Nam *Intemperantiæ & Incontinentiæ*, quæ in potu, *Promacho*, ab *Alexandro M.* in vini certamine victoriam obtenturo, vitam intra triduum ademit (γ): & in inuenere, *Heliogabalum* pellicum multitudine, morem imitantem *Neronis*, nunquam bis vestimentum induentis, post breue imperium a *Prætorianis* cæsum militibus, uncoque per urbem tractum, in *Tiberim* demersit (δ), nec non pusillanimitas, & studiorum operumque omnium neglectus, *cujus ideam in Sardana-palo* repræsentant Historici, & corpori & animæ labem, non tantum inducunt eam, quæ inidonea societatis membra, siue

(β) *Plin. l. i. ep. 9.* (γ) *Plutarch: in Alex. M.* (δ) *Laurenberg. Cron. p. 129.*

infociabiles reddimur, sed etiam nostram adeo pervertunt salutem, ut alimentis à stomacho rite non digestis, per chylum crudum venas intrantem, corpus læthali afficiatur morbo.

§. V.

Cæterum, cum conservationem nostri adeo anxie Natura nobis commendaverit, ut in vitæ nostræ terminos prorogandos, nihil non intentemus, proinde, occurrentibus, tum legum, tum sententiarum, de ea vitæ conservatione divortiiis, non sine causa oritur quæstio ista, ab ἀπορρωσία nostra expendenda: *An scilicet, jus habeamus aliquod in vitam nostram tantum, ut de eadem nobis liceat pro lubitu & quovis pruritu disponere, vel usq; ad propriam ἀπορρωσίαν?* Nam usque adeo non paucos invenire licet pro affirmativa pugnantes, qui, aut cum Stoicis, dicunt, nihil interesse, an mors ad nos veniat, an ad illum nos (ε); aut cum Gymnosophistis, expectatam mortem, pro dedecore vitæ habent (ζ); aut sane cum Ραζία (η), aliisq; vel ob ignomi-

nio-

(ε) Seneca ep. 69. (ζ) Curt. l. 9. c. 9.

(η) 2. Machab. 14. v. 41.

niolam servitutem, vel captivitatem, vel famem, senectutem, & alia ejus modi tremenda, liberum capiunt mortis arbitrium; Unde à Donatistis; *ἔπιφωρίαν* non solum ut licitam, sed etiam ut opus meriti, & speciem Martyrii, insigniter depredicant, refert Augustinus (J). sic lege Taprobanensi, certus annorum definitus erat numerus, quo expleto insolenti mortis genere decedebant, herba indormientes, quæ citra sensum necat (i); quem numerum apud Cæcos, ad annum sexagesimum, commemorat Strabo (x) excessum; unde aconito vitam finirent, ut reliquis cibaria sufficerent. Similem quoque Herulorum morem, narrat Procopius (λ), apud quos senio, aut morbo confecti, mortis de se sumere arbitrium volupe erat, uxoribus, etiam, ad mariti defuncti monumentum, laqueo se necantibus. Sed antequam quæstionem determinare fas est, removendi sunt hinc furibundi, & alii qua rationis usum planè impediti, quibus imputativitas non competit actionum, ob defectum *παραφροσύνης*; nec mihi

hic

(J) lib. 1. de Civit. Dei c. 17. Sc. (i)

Diod. Sicul. l. 2. c. 57. (x) lib. 10.

(λ) Hist. Gotb. l. 2.

hic quæstio est de *indirecta*, in vitam nostram licentiâ, quæ fit absque intentione eam abrumpendi, ut: cum, præclaribus studiis, defensione sui, & aliorum, quorum nobis interest conservatio, possumus, & sæpius debeamus, probabili nos vitæ exponere periculo, unde forte brevior vita, aut mors violenta nos occupat; sed de ea quæ fit *directe*, destinato consilio, ad semet interimendum, quam, ut illicitam licentiam, non esse tollerandam facile quivis, cui fungus non est pro cerebro, videre potest, cum non tantum contrarietur 1. *Juri positivo Divino*, constituenti mensuram charitatis erga proximum, amorem sui, si ergo proximum innocenter occidere non licet, multo minus se ipsum, 2. *Juri gentium & civili*, nam universalem hæcenus consensum ista licentia nondum obtinuit; sed etiam 3. *Juri Nature*, urgenti, *tum Dominium nostræ vitæ DEO esse adscribendum*, nam ut nemo sibi vitam aut dedit, aut ad momentum, sine concursu Divino, conservare potis est, sic à statione, in quâ à Creatore constitutus est, non nisi summo scelere, quisquam aufugere potest.

tum socialitatis rationem, ad quam con-
diti sumus, ut scilicet, pro virili ean-
dem promovere annitamur, non nostri
temeraria subtractione, sed quovis po-
tius officiorum genere; quod, vel egre-
giè arguit, summum illud nobis insitum
nos conservandi studium, quod tantum
apud nos valet, ut malum aliquod ei in-
tentatum non possimus non averfari,
eousque, ut depulso malo, plerumque o-
dium & cupiditas vindictæ adhuc remaneat;
τὸ δ' ἀποφύσκειν φεύγοντα πειρίαν, ἢ ἔρω-
ται, ἢ ἡ λυπηρὸν, ἐκ' ἀνδρείας, ἀλλὰ μάλ-
λον δειλῆ· μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὸ
ἴπιπνα (μ); unde, occurrentibus ejus-
modi malis, tutius est, nos ejus submit-
tere arbitrio, qui fata mortalium dispen-
fat, quam, aut ex duobus malis morali-
bus unum eligere, aut contra Apostoli
mandatum, facere mala, ut inde eveni-
ant bona.

§. VI.

Cum ergo, ex obligatione nobis injun-
 cta, de vita nostra, non aliter quam
 deposito, & beneficio Divino, optime ser-
 vando, nobis disponere liceat, utique non
 solum

(μ) *Arist. Nicom: III. c. 11.*

solum, a pravorum injuriis, nos conservare tenemur, non tantum *fuga*, vel *deprecatione*, vel alià aliquà *decenti hostis mitigatione*, idque quantum innocentia nostræ justitia permittit, vel *minis* tormentidinem in valori incutientibus, *sine ipsius damno*, sed quoque, cum *malo invasoris*, atque demum, omnibus aliis nos tuendi remediis absentibus, *adversarii* etiam *cede*, quam sibi ipsi habeat imputandam, qui me ad talem necessitatem adegit, ut sponte abjicientem, aptitudinem, recipiendi pacifica mea adversus se officia, omni mea curâ, in propriæ salutis defensionem, revocatâ, sic prostertere cogar. Verum etiam, per obligationem illam, eo usque procedere possumus, ut ab obligatione legum communium exempti censeamur, ut, in incolumitatis, necessitate (nisi, *legislatoris expressum mandatum*, quale militibus propositum esse solet, ne stationem deserant, usque ad mortem; vel *negotii natura*, ut stuprum, Matri inferendum, ad evitandam mortem, illum casum legis voluerit obligationi subiectum esse, quæ proinde, actiones non sunt suscipiendæ, licet, vel mors subeunda esset, propter obedientiam legis) quales

casus esse solent, cum in naufragio, unus, tabulam occupaverit, duos simul incapacem portandi, utique alterum ad narrantem, ea intentione, ut se ei injiciat, cum utriusque vitæ dispendio, vilolentiâ quâvis repellere posse, arbitratur ab Eruditis; cui addantur exempla *Jonæ* (v), *Discipulorum Christi*, per spicas ab alieno agro sabbatho vellicatas, famem satiantium (ξ). *Davidis* propter famem pariter, panibus vescentis propositionis (ο), contra expressum præceptum Divinum (π). Sic etiam, propter favorem necessitatis, concedunt Moralistæ, fugientibus mortem à robustiori intentatam, jus, resistentes, inhumaniter neci dare, ubi admoniti fuerint, aut certe, notabili afficere damno, ne persecutoribus exponant vitam, ita tamen, ut quidvis aliud potius facere velint iidem.

§. VII.

Verum enimvero, ut jura, a Doctis creduntur, personis convenire, pro ratione ubi moralis, in quo vivunt, sive *statu*, ita quoque conceditur, ab iisdem

(v) *Jonæ* 1. 7. (ξ) *Math.* 12: 12. & seq:
 (ο) 1. *Sam.* 21. 6. (π) *Exod.* 29. 33. *Lev.* 24. 9.

dem, jus semet defendendi, longè intentiorem admittere gradum, in eo *statu*, quo, sicuti *solis propriis viribus*, ita & proprio *judicio & arbitrio*, & sine dependentiâ ab alterius imperio, ad nostram tendimus conservationem, quam eo *statu*, in quo, *superiores agnoscimus*, in quibus jus, nos & nostra tuendi, collatum est; nam, in *illo*, alias *naturali* dicto, intellectâ saltem lædendi destinatione plenâ, sive quâ vitam, sive aliam quamcunque injuriam, utique, cum hoste præoccupato, eo usque procedere possumus, donec, aut is penitentiâ spontaneâ ductus, animoque nocendi deposito, cautionem præstiterit, de amplius non offendendo, aut viribus spoliatus, vel compedibus victus, vel plane occisus, amplius formidabilis nobis non existat, cum animum professus hostilem, licentiam putetur alteri, in se concessisse in *indefinitum*, quantum, scilicet, in ipso: in *hoc*, autem, *statu*, qui dicitur aliis *adventitus*, sive Politicus, quia, haud quidemquam, tam laxum concessum est juris spatium, tum demum pristinae libertatis censetur capaces, ad nos nostraque, quæ per Magistratum recuperare non possumus, vel cum invasoris eade defendenda,

cum in mora, subsidium aliunde petendi, periculum versatur.

§. VIII.

Siquidem, vero, modo meminimus *status Politici*, in quo præcipuè regnant *status rerum & temporum*, utiq; non possum non commone fieri *officiorum*, quæ *αἰσχρογνώσια* nostra, in eo statu, adversus nosmetipsos *absolute*, obeunda præcipit, idque ex consideratione præprimis *Analogia*, quam natura nostra fovet, vel 1. *Cum temporibus*, *an scilicet sit exigua?* ut in tota vita nostra, non nisi cum insigni cautione, & prudentiâ, minusque in publico sit versandum; quomodo *Tiberium*, ex conscientia morum suorum, cum ævo, in quo vixit, non adeo conspirantium, scenam nunquam prodiisse, nec per 12. ultimum annorum spatium, Curiam adiisse, tradunt Historici; *an vero omnimoda?* ut majorem vivendi ingenioque utendi libertatem nobis vindicemus: sicut è contra, *Augustum*, perpetuo, in publico commemorant versatum. 2. *Cum professionibus & generibus vite, quæ in usu pretioque sunt*; quorum adeo cum genio delectum congruentem inculcant.

Moralistæ, ut, vel vitæ aliquod genus ingressum, minus naturæ inclinationi respondens, primâ occasione, novam subinde arripere conditionem, priori relicta, svadeant: nam *nihil invita dices faciesque Minerva. 3. Cum equalibus, & emulis nostris, inq; fortuna nostra competitoribus*, ita ut, si contigerit eos esse celebriores, aut ad minimum æque celebres, ut illud eligamus vitæ genus, in quo probabile est, nos, inter cæteros, eminere posse, quemadmodum *C. Cesar*, qui primo *Orator & Confidicus in Togâ* versatus, videns, in rebus bellicis neminem admodum clarum, præter *Pompejum: Cicero-nem*, vero, *Hortensium & Catulum*, eloquio præstantissimos, mutato consilio, transtulit se ad artes militares & imperatorias, quibus ad summum evedtus est gloriæ culmen, & rerum fastigium. 4. *Cum amicis deligendis ac necessariis*, siquidem, diversis, diversum genus amicorum convenit, aliis nempe solenne & taciturnum, aliis audax & jactabundum, quorum posterioris generis *J. Casaris* commemorantur fuisse amici, infinitum studium erga Casarem præ se ferentes hoc dixerio: ita *vivente Casare*

moriar, cæteris omnibus contemptis & spretis, homines in negotiis gerendis impigri, fama & existimatione mediocres, §. *Cum exemplis*, ad quorum imitationem, nos componere possumus, non enim, quod pervium huic vel illi fuit, etiam nobis patere necesse est, cum, vel insignis poterit esse distantia inter ejus atque nostrum ingenium & mores; cujus erroris insimulari solet *Pompejus*, illud sapius ingeminans: *Sylla potuit, ego non potero*. Cum *alter* (verba sunt Illust: Baronis De Verulamio (p)) *ferox & violentus, factum in omnibus urgeret, alter gravis, legum memor, omniaque ad famam & Majestatem componens, minus ad perficienda, quæ cogitabat, efficax esset & validus.*

CAP. VIII.

§. I.

Quemadmodum, vero, nihil, quod in hujus Mundi occurrit theatro, adeò videtur à convenientia abalienatum, quin in aliquo saltem cum reliquis identitatem admittat, ita nunquam adeò dissociata reperiuntur mortalium pectora, quia

(p) in *Augment: scient: lib. 8.*

quoniam tamen in aliquâ socialitate concurrere
 intelligantur, tû ob similitudinem naturæ,
 ab iisdem principiis, nec non dispositione
 partium, petitam, tum identitatem ortus,
 stirpis, sanguinis & obligationis communis,
 quare, in objecto reali, ab *αυτοϋποσία* nos-
 tra, discussis officiis adversus nosmet i-
 psos, succedunt officia pariter adversus
 alios obeunda, quæ quoque *objectum* ex-
 planant *personale*, quorum etiam men-
 sura, à noticia nostri haud incommodè
 peti debet. Sed, sicut nulla officia, nul-
 laque socialitas, ne nostra quidem existen-
 tia, intelligi potest absque Numine, cui
 potestas ista primo competit obligandi,
 propterea, non immerito, ad ista etiam pri-
 mo provocor officia, quibus, Creatori, Con-
 servatori & Governatori nostro Clemen-
 tissimo, adstringimur, quæq; consistunt,
 tum, *in rectâ ejus cognitione, sive noti-
 tia, tam, qua existentiam, quæ clare
 cognoscitur, ex subordinatione causarum,*
 vel circa nostram existentiam, contem-
 plationeque artificiosissimæ nostræ ma-
 chinæ, præter alia infinita argumenta,
 DEUM nobis manifestantia; *quam, qua at-
 tributa, infinitatem, potest, tam ineffentia,
 duratione, ubiestate, quam operatione, &*
 scien-

*scientia, nec non beneficia, tam, per
 Creationem, quam, per conservationem,
 & gubernationem rite nobis proposita;
 tum obedientiâ, sive actionum nostra-
 rum, ad ipsius voluntatem, per Legem
 Naturæ significatam, compositione & di-
 rectione, ita ut pie conceptæ cogitatio-
 nes, in religiosum ejus convertantur cul-
 tum, cum, scilicet, submissa veneratione,
 pio amore, constanti spe, reverenti timo-
 re, humillimo obsequio, debitâ gratiarum
 actione, pro bonis impetratis, & vene-
 rabundâ supplicatione, pro bonis impe-
 trandis, considerato de eo loquendi modo,
 tum in juramentis, tum disputationibus,
 illum, Authorem & Dominum nostrum
 optimum ac benignissimum, recto profe-
 cuti cultu, ad ipsius laudem & gloriam,
 omnia cogitata, omnia dicta & facta pro
 virili, referimus, inque molli providen-
 tiæ ejus gremio, qui Suorum commo-
 da optimè promovere novit, placidè ac-
 quiescimus; quæ officia, tanto promptius
 à nobis sunt expedienda, quanto non
 solum majoribus, præ brutis instructi su-
 mus dotibus, ita ut Personam, cum ma-
 gna excellentiâ omnium reliquorum ani-
 mantium, nobis impositam representemus:*

; sed

sed etiam, quanto difficilius ejus est resistere voluntati, qui summe est *justus*, ut delictum non ferat impunitum, summe *potens*, ut vindictæ illius non possit resisti, summe *sciens*, ut nullus sit locus, quo ad eludendam ejus pœnam, confugere possimus; Quam, quidem, religionem, licet Numini sufficienter placando, non agnoscam parem, quatenus, ex solo lumine Naturæ hauritur, eandem, tamen, ex testimonio, tum S. S., tum *reclæ rationis*, firmiter credo, non tantum *validum esse vinculum*, quo genus contineatur humanum, ad honestatem & socialitatem, sed etiam certissimam *Mercurialem*, quasi, *statuam*, quæ viam monstrat, quâ eundem sit, ad inquisitionem ejus, quo, tanquam medio, ad perfectiorem divini cultus & cognitionis modum, perducamur.

S. II.

Verum, uti certum est, quædam officiorum, eorum, quibus, aliis nostri similibus, sumus adstricti, *cetero hominum instituto, aut statui adventitio*, originem debere, qualia, juxta nonnullos, esse putantur, quæ fluunt, *aut ex introductione dominio*, tutum non est faciendum; aut

imperio civili, Magistratui parendum: ita quædam vicissim, ad mentem eorundem, *anticipative*, se habere, ad omne humanum institutum, aut definitum statum, quæ, præcipuè, indigitare existimant præceptum: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris; atque vicissim: quod tibi vis fieri, alteri facias*. Scilicet, observata utraque lance, & obligatione mea, adversus alium, & jure in me, salvo utrinque officio, ab altero quid postulandi; nam in eo, omnium, non tantum conventionum, pactorum & reliquorum, ad cultum humanæ vitæ necessariorum institutorum, honestas, fides & utilitas, fundatæ sunt, sed & omnia, tam *bona naturalia*, qualia, vita, corpus, membra, pudicitia, existimatio, simplex libertas, *quam civilia*, ita sunt firmata, ne auferri, corrumpi, lædi, usibus nostris, aut ex toto, aut ex parte, subtrahi, possint, quo minus in me & socialitatem peccatum committatur, & peccator, jus vicissim in se, quantum ad illum, in infinitum concedat.

§. III.

Cæterum, sicut omnia, quæ aliquod intentare videntur nobis damnum, non

tantum quâ res, earumque fructus, tum naturales, tum civiles, nec non jure præcipue perfecto debita, ex quibus præprimis actio in foro civili oriri solet, sed etiam quâ pretium illud, quod nobis imponimus, quodque delicatus ille, nobis insitus, nos æstimandi affectus, raro patitur in dubitationem, ne perpetuam loquar oblivionem, venire, non possumus non averfari singuli, ob illam, in nobis, naturæ identitatem, & e contrario, propter eandem convenientiam, eorum, quæ, aut absolute nobis necessaria, aut tantum utilia videntur, ad nostram, tum commoditatem, tum incolumitatem, necessario amore tangi, ita quoque indissolubili nexu, cum præcepto modo dicto: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris;* hæc tria sequentia præcepta deprehenduntur conjuncta, quorum i. *Nemo ledendus*, sive immediate, sive mediate, per alios homines, animalia, aut inanimata, sive principaliter, sive minus principaliter, tum accessorie, dolose, culpose, fortuito, (quæ nomine fugienda in primis avaritia, bona aliena per fas & nefas sibi subjiciens, Homicidium, furtum, atque id genus alia, quibus proximo nostro inju-

riam facimus, siquidem, si nobis contingerent, haud æquo animo ista perferre possemus) & si aliquod damnum datum à nobis fuerit, quocunque modo, quod imputari nobis potest, prompte resarciatur: si enim læso, damnum, gratis esset devorandum, & lædens, fructu suæ injuriæ securus, & citra refusionem, gaudere posset, utique non tantum tolleretur omnis fiducia, societatis amor, atque moralitas, homines inter, sed etiam à mutuis læsionibus mortalium nunquam abstineret pravitas; obtenta, vero, plena satisfactione, sive reparatione damni, hoc nomine ex Legge Naturali vindicta, dolore reciproca lædentis, læsi, quasi, animum fatians, censetur prohibita, quod ex causa supervacua, pacem inter homines abrumpat.

2. Ut omnes alios homines, pro naturaliter nobis equalibus, & æque hominibus habeamus, scientes, naturam, nulli fessam novercantem præbuisse, ut alius naturalem libertatem, & communionem Juris Naturalis, in alienæ superbiæ exuvias decreverit, quantumvis, in distributione dotum animæ & corporis, insignem servaverit varietatem, sine tamen licentia alios injuriis efficiendi, atque in

statu

ſtatu civili, ex Imperantibus & Subditis
 conflato, ministeria quædam & certa
 privilegia, insignis excellentia, non so-
 lum honorum, sed & potestatis, compe-
 teret, qualis olim ante introductas civi-
 tates Patribus familias competeat, &
 etiam hodie, licet cum limitatione & dimi-
 nutione relicta, nec non iis, inter cives, tri-
 buitur, qui, aut particulam imperii exercent,
 aut Summi Imperantis speciali gaudent pri-
 vilegio, cum, non tantum ex æquo omni-
 bus competat hominibus natura humana,
 sed &, ad colendam honestatem, ac con-
 sequenter socialem vitam, æqualiter omnes
 adstringantur homines, ita ut, quæ nos,
 singulariter spectati, postulare, aut expe-
 ctare possumus, eadem alii, quoque, cæteris
 paribus, a nobis possunt, & quod ju-
 ris in alium statuimus, eo nos uti maxi-
 me convenit. Quare, cuius, vero sui æ-
 stimatori, haudquidquam censetur indi-
 gna, ut modesta, conditionis atque
 fortis suæ attentio, ita quoque ho-
 nesti humilitas, orta ex reflexione ad
 miseriam & errores, quibus, vita hu-
 mana, ex æquo ferè, obnoxia est, ita ut,
nihil nunquam satis cautum sit in ho-
ram. Unde, limpidissimo quasi rivo, fluuat
 præ-

præcepta: (α) scilicet, peculiaris hæc
 quidquam juris nobis esse asserendum, ex
 rebus in medio positis, sine peculiari jure
 quæsitio, sed omnibus eadem permittenda,
 quæ nobis, adeo ut, quæcumque ab aliis
 expetimus, illa quoque iisdem præstemus;
 etenim, nescio, cujus non factus nomine
 veniat, postulatio perpetua opis alienæ,
 nobis proficua, sine, tamen, dispensatio-
 ne reciproci ministerii, in illorum com-
 moda & usus rite promovendos, tum e-
 nim, utique illos, nobis inæquales ducen-
 do, ad abrumpendam pacem, occasionem
 præbemus. (β) in distributione juris
 inter æquales, neutri quid præter meri-
 ta causæ esse indulgendum; si enim se-
 cus fit, tum utique posthabitus, contu-
 melia, simul, & injuriâ afficitur, debito de-
 negato, & dignatione, à natura, sibi datâ,
 detractâ. Unde, contra hoc officium pec-
 casse censemur simul; per injuriam, su-
 perbiam, & contemptum: per illud, cum
 omnibus nobis assignatis, alteri com-
 munitatis juris fructio denegatur; per istud,
 cum nullâ, aut, certe, minus sufficienti de
 causa, aliis nos præferimus; per hoc, cum
 eosdem, velut inæquales, præ nobis, de-
 spectos, sæpe quoque signis externis, fa-
 ctis,

his, puta, verbis, vultu, risu, ac quæ-
 cunqve contumelia afficimus, quo ipso,
 non potest non pax & socialitas turbari.
g. Aliorum commoda, quantum in nobis, esse
promovenda; enimvero, cum, ad socialita-
tem, satis non sit, justam odii causam re-
movisse, quin, per bonum aliquod invicem
communicatum, arctiori adhuc vin-
culo, pectora constringantur mortalium,
utiqve, aliorum usui consulere debemus,
non tantum indefinice, per solertiam, sci-
licet, ingenii inveniendò ea, quæ ad cul-
tum humanum facere videntur, sed & de-
finite magis, inductu nempe eorum, qui-
bus promoventur aliorum necessitates,
idqve, non unice, in rebus innoxie utilita-
tatis, (quales demonstratio viæ erranti,
ministratio fidelis consilii deliberanti,
quorum, veteres Romanos adeo observantes
fuisse, testatur Plutarch: (σ), ut, postquam
saturati essent, semper aliquid in mensâ
reliquerint, nec lampades expinxerint, in
condufectionem humanitatis; quorum
denegatio, licet non veniat nomine injus-
titie, cum ex obligatione perfecta, ista
non proficiscantur officia, tamen dete-
standæ inhumanitatis, quæ, nonnullis cred-
ditur, in casu summæ necessitatis, in vâ-

obligationem transire perfectam, cum, scilicet, officium postulanti, id, sine cujus consecutione interiret, ex inani diffidentia, aut animi malignitate denegatur;) verum etiam in iis, quæ sunt cum impensa, aut opera nostrâ laboriosâ, sine tamen insigni nostro damno, quæ humanitatis officia, per excellentiam, nomine beneficiorum veniunt, quæ, prudentiâ, rite temperata, uberrima existunt gloriæ & favoris comparandi instrumenta (unde quoque fluunt Liberalitas & Magnificencia) cum in accipiente, Gratitude, declarans complacentiam suam, in benevolentiam sibi præstitam, indeque ortum favorem, ita ut occasione oblatam, paria, aut quantum fieri potest, reponat; quæ semper reciprocè requiratur tanto magis, quanto nomen ingratitude sædius censetur, tanquam proveniens ex animo valde abjecto, indignum semet declarante eo iudicio, quod alter de eius probitate tulit, ac ne beneficiis quidem, quæ etiam bruta demulcent, moveri posse, ad humanitatis concipiendum sensum: sicut erudite pro solito more loquitur sapius cum honore nominatus. Dn. Puf. (τ)

§ III.

(τ) in suo Off. Hom: & Civ. l. 1. c. 8.

Inter officia autē hypothetica, sive quæ, ex
 mente quorundā, supponunt, aut institu-
 tū humanū, aut statū adventitiū, & ad quæ,
 sit transitus, per pacta intermedia, quorū re-
 gula: *Fides data est servanda.* (Requirebat
 enim, socialitas, ulteriorem inter homines
 conventionem, cum, ex sola lege humani-
 tatis, omnia officia ad eam facientia, semper
 tuto nobis polliceri non potuimus, vel ob
 ingeniorum inter nos pravitatem, vel ob in-
 signe alterius detrimentum, resultans, ex
 tali, actionis suæ, in nostrum usum, dispen-
 satione, sine æquipollenti satisfactione, v
 propter nostram modestiam, alterius op-
 ram gratis exigere nolentem) inter illa
 inquam, officia, quorum ratio & mu-
 nimentum, ab *Αὐτογνωσία* peti debet, est
 I. Ne in sermone, aut aliis signis ad expri-
 menda animi sensa ordinatis, quæquam,
 cui jus, aut perfectum, aut imperfectum
 competit, decipiamus, cum sermo, nobis,
 à Creatore, in veritatis manifestationem,
 datus sit; unde facile patet, in quo consistat
 veritatis, puta moralis, cardo, quam sæpius
 sectamur tantopere, scilicet, in congruen-
 tiâ verborum, aut signorum, cum interiori-
 bus mentis conceptibus, commode cogitatâ

nostra representante, alteri, cui *ius*, ead-
 dem cognoscendi competit, & ad quæ
 expandenda, *obligatio* nos stringit, *sive*
imperfecta, *sive perfecta*, ut, ex manifesta-
 tis animi cogitatis, ejus commoda pro-
 moveantur, nec sententiâ nostri animi à
 sermone diversâ, si sic apud nos esse con-
 tigerit, proximus detrimento injuste pu-
 niatur; quare, ad id, quilibet, in foro hu-
 mano, obligari censetur, quod signa ex-
 pressa suggerunt rite interpretata 2.
 Propter introductum dominium, nos de-
 re permittere, quemque, de rebus suis,
arum est dominus, pro arbitrio dispo-
 nere, & ab iis nos abstinere, aut vi eri-
 vandis, aut illicite concupiscendis, nisi
 in eas, singulare jus, per pacta, quæ live-
 rimus, 3. In statu conjugali, *conjuges in-*
terest, tantam prestare mutuam concor-
 diam, amorem, & adjutorium, quantum
indoles tam arctæ conjunctionis, & *salus do-*
mo requirunt, atque si liberis fuerint do-
 rati. 4. Illis commodam educationem, dex-
 eram informationem, & sufficientem, pro
 re nata, in fortuna, promotionem præbere.
 contra quæ, 5. *Liberorum* est debitum,
 parentes honorare, & iusta reverentia, tam
 in

interna, quam externa, obedientiaque, &
 debito adjumento, in eorum lenio aut e-
 gestate, nec non filiali patientia, in eo-
 rum vitijs, aut morositate. In statu Herili,
 6. Domini est, *servum ita tractare, ut ho-*
minem; non ut bestiam, aut alias res; con-
 tra quod, 7. *Servi debent, diligentiam as-*
siduam, fidelitatem justam, atque obser-
vantiam honestam, dominis suis, adeo
ut nec servitutem, invito domino, iisdem
fugere liceat. In statu vero Civili, 8. Im-
 perantibus, *Salus Reipublicæ summa le-*
esto. Et 9. Civium debitum, *Reſtorib.*
civitatis Reverentiam, fidelitatem, & ob-
sequium præstare, Reipublicæ salute &
ſolumitate nihil habere carius, erga con-
cives, commodum sese præbendo atque
facilem, pacifice & amice cum singulis
vivere. De quibus, cum, abs subactiori in-
 genio præditis, non paucis, Dissertationis
 filum, non minus utile, quam jucundum,
 sit productum, mea jam brevitatis, ulte-
 riorem mihi differendi potentiam, ne ul-
 tra metas excreſcat labor hicce, disrum-
 pit, cum semper ingeminandâ

GLORIA, DEO, IN ALTISSIMIS!

In Dissertationem Eruditam
De Αὐθυσία,
Ingenio, assiduoq; Musarum cultura cum
mendatissimi Juvenis,

DN. GUSTAVI BRODZENII,
Amici Integerrimi.

Pandere dum tentas, valleat quid yvέ
σεαυτῶ?

Cognitus es Musis, nomina nota manent.
Te quoq; post tempus bene noscet turba
vena

Pindi, cū frontem laurea bacea premet.
GUSTAVUS Goldenholze.

Eruditione non minus quam sinceritate Eximio,

DN. GUSTAVO BRODZENIO,
Discursum suum de VERA NOTITIA sui
egregiè defendenti.

Cedere cura tibi est monumenta perennia fame,

Dum tenero verum floret in ore decus.
Macte igitur fervore tuo, vigor utilis annis
Spem facit, in cassū non fore tanta bona.
Laurus ut exulto crescit genialis in horto,
Et semper viridi frondet amicta coma:
Scribi succrescent fame posterioris honores.
Gloria cum genii fiet adulta tui.

SIGERIDUS BRUMERUS.